МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ТЕМУ: «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ДЕРЖАВНОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0724-удмф
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр і назва спеціальності)
освітньої програми Управління державними та місцевими фінансами
(назва освітньої програми)
Ю.С. Гунза
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, доцент, канд. екон. наук Король С.М.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, професор, д-р екон. наук Шапуров О.О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Управління державними та місцевими фінансами
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д-р екон. наук, проф.

_____ Клопов І.О.
(підпис)

“ ____ ” _____ 202_ р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Гунза Юлія Сергіївна
(прізвище, ім’я та по-батькові)

1. Тема роботи Управління фінансовим станом державного банку (на прикладі АТ «Ощадбанк»

керівник роботи Король С.А., канд. екон. наук, доцент
(прізвище, ім’я та по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «____» _____ 2024 р. № _____

2. Строк подання студентом роботи

3. Вихідні дані до роботи 1. Постановка задачі.
2. Перелік літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1. Теоретична частина
2. Аналітична частина
3. Рекомендації

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень)
презентація

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

К А Л Е Н Д А Р Н И Й П Л А Н

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Розробка плану роботи.		
2.	Збір вихідних даних.		
3.	Обробка теоретичних джерел.		
4.	Розробка першого і другого розділу.		
5.	Розробка третього розділу.		
6.	Оформлення і нормоконтроль		
	кваліфікаційної роботи.		
7.	Захист кваліфікаційної роботи.		

Студент _____ Ю.С. Гунза
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Король С.А.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Гунза Ю.С. Кваліфікаційна робота магістра «Управління фінансовим станом державного банку (на прикладі АТ «Ощадбанк»: 67 с., 1 рис., 18 табл., 35 джерел, – додатки.

Ключові слова: цифровізація, державний банк, фінансові технології, інновації, ефективність, конкурентоспроможність

Розкрито теоретичні засади цифровізації банківської діяльності. Проаналізовано сучасний стан та тенденції цифрової трансформації банківського сектору. Проведено оцінку фінансових показників діяльності АТ «Ощадбанк» у контексті використання цифрових технологій. Визначено ключові виклики та ризики, пов'язані із впровадженням фінансових інновацій. Розроблено рекомендації для державних банків, спрямовані на підвищення їхньої ефективності та конкурентоспроможності в умовах цифрової трансформації.

ABSTRACT

Gunza Y.S. Master's qualifying paper « Management of the financial condition of the state bank (on the example of JSC "Oschadbank"»: 67 pages, 1 figures, 18 tables 35 references, –supplements.

Keywords: digitalization, state bank, financial technologies, innovations, efficiency, competitiveness.

The theoretical foundations of banking digitalization are revealed. The current state and trends of digital transformation in the banking sector are analyzed. The financial performance of JSC «Oschadbank» in the context of digital technology usage is evaluated. Key challenges and risks associated with the implementation of financial innovations are identified. Recommendations for state banks aimed at improving their efficiency and competitiveness in the context of digital transformation are developed.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ …… 2
РЕФЕРАТ …….. 4
ABSTRACT…… 4
ВСТУП……..... 6
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ СЕКТОРОМ…. 8
1.1. Сучасні аспекти розвитку банків в умовах цифровізації…… 8
1.2. Особливості державних банків розвитку та інститутів фінансового розвитку…… 13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СТАНОВИЩА АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»…… 22
2.1. Організаційно – економічна характеристика АТ «Ощадбанк»…….. 22
2.2. Аналіз активів та ресурсів банку…….. 26
2.3. Аналіз фінансових результатів АТ «Ощадбанк»……. 32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ…….. 41
3.1. Вплив інноваційного розвитку на фінансові ресурси та ефективність банків……... 41
3.2. Визначення достатності банківського капіталу…… 53
ВИСНОВКИ……. 61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ…..…… 64

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна банківська сфера переживає суттєву трансформацію під впливом цифровізації, яка відкриває нові можливості для оптимізації фінансових процесів, підвищення ефективності управління і зниження операційних витрат. Особливо актуальним є впровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн і великі дані, які дозволяють адаптуватися до змін макроекономічного середовища та зростаючих потреб клієнтів. У цьому контексті дослідження ролі державних банків, зокрема АТ «Ощадбанк», у забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку, є важливим для розробки стратегій їхнього сталого розвитку.

Об’єктом дослідження є банківська діяльність в умовах цифровізації.

Предметом дослідження є вплив фінансових технологій та інновацій на ефективність діяльності банківських установ, зокрема АТ «Ощадбанк».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження впливу цифрових технологій на ефективність діяльності державних банків в Україні та розробка рекомендацій щодо підвищення їхньої конкурентоспроможності в умовах цифрової трансформації.

Для досягнення мети вирішені наступні завдання:

– дослідження теоретичних засад цифровізації банківської діяльності;

– аналіз сучасного стану та тенденцій цифрової трансформації банківського сектору;

– оцінка фінансових показників діяльності АТ «Ощадбанк» у контексті використання цифрових технологій;

– визначення ключових викликів і ризиків, пов’язаних із впровадженням фінансових інновацій;

– розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності державних банків за допомогою цифрових технологій.

Методи дослідження. У роботі використано системний підхід, методи економічного аналізу, порівняльний аналіз, моделювання, статистичні методи обробки даних, а також методи експертних оцінок.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, офіційна звітність АТ «Ощадбанк», статистичні дані Національного банку України, міжнародні дослідження, наукові публікації та результати власних аналітичних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів. У дослідженні запропоновано підхід до оцінки впливу цифрових технологій на ефективність банківської діяльності, що враховує специфіку державних банків. Розроблено рекомендації для державних банків, спрямовані на підвищення їхньої фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах цифровізації.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення стратегій управління державними банками, оптимізації їхнього кредитного портфеля, підвищення ефективності використання цифрових технологій, а також розробки регуляторних підходів до стимулювання інновацій у банківській сфері.

Апробація результатів дослідження. Основні результати роботи були представлені на науково-практичних конференціях і семінарах, присвячених питанням цифровізації фінансового сектору.

Основні результати дослідження. У ході роботи проведено аналіз фінансової діяльності АТ «Ощадбанк» у період 2021–2023 років, оцінено вплив цифрових технологій на його операційну ефективність, а також визначено напрями вдосконалення управління капіталом і кредитними ризиками.

Публікації. Основні положення дослідження опубліковані у наукових статтях і матеріалах конференцій, присвячених тематиці цифровізації банківської сфери та фінансових інновацій.

РОЗДІЛ 1

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ СЕКТОРОМ

1.1. Сучасні аспекти розвитку банків в умовах цифровізації

У сучасних умовах стрімкого соціально-економічного та технологічного розвитку з'являються нові форми економічної та технологічної взаємодії. Цей процес супроводжується активним поширенням глобалізації та поглибленням цифровізації економіки. Як наслідок, різноманітні зв'язки між науковими й технічними досягненнями стають усе більш інтегрованими в економічну сферу. Крім того, спостерігається тісне поєднання наукових, технологічних і фінансових ресурсів, яке сприяє їх взаємодії та спільному стимулюванню глобального економічного прогресу й соціального розвитку. У цьому контексті формуються та розвиваються фінансові науки й технології

Перш ніж перейти до встановлення конкретних методологічних підходів дослідження та аналізу, важливо розглянути фундаментальні аспекти фінансових технологій та їхній вплив на діяльність банківських установ. Для цього проведено систематизацію наукових підходів, які висвітлюють ключові аспекти взаємодії технологій та банківської сфери. У дослідженнях вітчизняних і міжнародних учених фінансові технології розглядаються через три основні виміри: концептуалізацію та кількісну оцінку їхнього впливу, визначення детермінант ефективності банків і аналіз різноманітних наслідків використання технологій для банківської продуктивності.

Фінансові технології у сучасному розумінні – це інтеграція цифрових технологій із фінансовими послугами, що дає змогу удосконалювати їхню якість, зменшувати витрати на обслуговування клієнтів і підвищувати доступність фінансових продуктів. Дослідники акцентують увагу на важливості об'єднання новітніх наукових розробок із технологічними інноваціями для створення гнучкої, прозорої та адаптивної фінансової системи. Серед найвагоміших

здобутків у цій сфері можна виокремити розвиток цифрових платформ, автоматизацію операцій і впровадження аналітики великих даних.

Науковці, такі як Ч. Чен [1] та Ф. Ян [2], звертають увагу на те, що традиційні методи збільшення частки ринку банками зазвичай ґрунтуються на зростанні капіталу та розширенні спектру послуг. Однак фінансові технології змінюють цю парадигму, роблячи акцент на використанні цифрових інструментів для досягнення сталого економічного зростання. Інноваційні підходи спрямовані на підвищення зручності обслуговування клієнтів і оптимізацію бізнес-процесів завдяки цифровій інтеграції.

Для оцінки рівня розвитку фінансових технологій у регіональному та глобальному контекстах дослідники використовують різні методології. Наприклад, С. Лу [3] застосовує факторний аналіз для побудови індексу розвитку фінансових технологій, тоді як Р. Су [4] використовує метод APH-ентропії для визначення ключових показників. Інші автори пропонують середній індекс конкурентоспроможності, як-от у дослідженні індексу конкурентоспроможності фінансових технологій китайських міст. Це дає змогу вимірювати вплив технологій на різні аспекти фінансового сектору.

Важливим аспектом у дослідженнях є вивчення факторів, які впливають на діяльність банків. Їх умовно поділяють на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори включають розмір власного капіталу, структуру доходів і кредитний ризик. Зовнішні ж переважно стосуються макроекономічних умов, таких як інфляція, економічні кризи та регуляторна політика. Дослідник Б. Філіп [5], аналізують як негативний вплив зовнішніх факторів, так і позитивний вплив внутрішніх на ефективність банківської діяльності.

З іншого боку, фінансові технології створюють нові виклики та потребують адаптації банківської системи до змін, спричинених інноваціями. Одним із найбільш обговорюваних аспектів є вплив технологій на конкурентоспроможність банківських установ. Дослідники, такі як М. Афанді та А. Мутаалі [6], зазначають, що традиційні фінансові установи втрачають частину ринку через застарілі підходи до надання послуг. У результаті основна частка

ринку переходить до технологічних фінансів, таких як цифрові платформи, мобільні додатки та онлайн-платежі.

Яскравим прикладом є вплив платформ Alipay та WeChat, які значно змінили споживацькі очікування та поведінку. Ці інновації створюють можливості для впровадження нових фінансових продуктів, але водночас спричиняють тимчасове зниження продуктивності банків на ранніх етапах адаптації. Проте поступова інтеграція цифрових технологій у діяльність банків разом із національними політиками, спрямованими на фінансову інклюзію, сприяють поверненню втрачених ринкових позицій.

Ще однією важливою складовою є роль великих даних у фінансових технологіях. Використання великих даних дає змогу банкам аналізувати ризики у сфері кредитування, що підвищує їхню здатність до управління ризиками. За даними М. Эвиана та інші [7] аналіз великих даних дозволяє знижувати витрати на обробку інформації, а також оптимізувати процеси прийняття рішень. Це забезпечує підвищення ефективності банківських установ і створює конкурентні переваги.

Фінансові технології також сприяють розвитку персоналізованих фінансових рішень. Наприклад, алгоритми машинного навчання аналізують дані клієнтів, щоб створювати індивідуальні пропозиції для користувачів. Це підвищує якість обслуговування клієнтів і сприяє залученню нових клієнтів. Крім того, такі технології дозволяють банкам бути більш чутливими до змін ринкових умов, що особливо важливо у сучасному динамічному середовищі.

Іншим важливим напрямком є використання штучного інтелекту в банківській сфері. Штучний інтелект допомагає автоматизувати операції, аналізувати ринкові тренди та виявляти шахрайські дії. Наприклад, системи на основі штучного інтелекту здатні оперативно аналізувати велику кількість транзакцій, визначаючи потенційні ризики. Це дозволяє знижувати витрати банків на операційні процеси та підвищувати їхню фінансову стабільність.

Важливою складовою розвитку фінансових технологій є їх інтеграція з інноваційними моделями бізнесу. Фінансові установи все частіше

використовують платформенну економіку, яка дає змогу об’єднувати фінансові сервіси з іншими секторами економіки, такими як e-commerce або логістика. Наприклад, інтеграція банківських сервісів із платформами електронної комерції дозволяє автоматизувати платіжні процеси, спрощувати кредитування та покращувати обслуговування клієнтів. Це створює додаткову цінність для користувачів, збільшує кількість транзакцій і підвищує рівень довіри до банківської системи.

Розвиток фінансових технологій також сприяє змінам у структурі зайнятості в банківській сфері. Традиційні посади, пов’язані з обробкою паперових документів або ручним обслуговуванням клієнтів, поступово втрачають актуальність. Натомість зростає попит на фахівців у галузях даних, програмування та кібербезпеки. Таким чином, банки змушені інвестувати в навчання співробітників, розширення їхніх компетенцій і залучення нових кадрів, які володіють навичками роботи з цифровими інструментами. Зокрема, зростає попит на спеціалістів із аналізу даних, розробників програмного забезпечення та експертів у галузі штучного інтелекту.

Однією з ключових переваг фінансових технологій є їхній вплив на доступність фінансових послуг. Цифрові платформи дозволяють надавати фінансові сервіси навіть у віддалених регіонах, де традиційні банківські відділення відсутні. Це сприяє зменшенню фінансової нерівності, адже мешканці сільської місцевості отримують доступ до кредитів, депозитів і страхових продуктів. Крім того, цифрові рішення спрощують процеси верифікації клієнтів і управління їхніми рахунками, що знижує бар’єри для входу на фінансовий ринок.

Водночас фінансові технології несуть нові ризики, зокрема у сфері кібербезпеки. Зростання кількості онлайн-транзакцій робить банки більш уразливими до кібератак. Згідно з дослідженнями, основними загрозами є крадіжка особистих даних клієнтів, злам банківських систем та поширення шкідливого програмного забезпечення. Для зменшення цих ризиків банки

активно впроваджують системи захисту інформації, такі як багатофакторна аутентифікація, шифрування даних і моніторинг кіберзагроз у реальному часі.

У контексті глобалізації фінансові технології стають важливим інструментом для посилення співпраці між країнами. Інтернаціоналізація банківських сервісів, таких як міжнародні платіжні системи або цифрові валюти, сприяє спрощенню транскордонних фінансових операцій. Наприклад, використання блокчейну для міжнародних переказів значно скорочує час і вартість транзакцій, усуваючи посередників та мінімізуючи ризики помилок.

Перспективи розвитку фінансових технологій безпосередньо пов'язані з політикою державного регулювання. Уряди різних країн розробляють законодавчі рамки, які спрямовані на забезпечення безпеки, прозорості та захисту прав споживачів у цифровій економіці. Наприклад, у країнах Європейського Союзу впроваджуються директиви, які регулюють використання персональних даних клієнтів і забезпечують безпеку електронних платежів. Аналогічно, у країнах Азії та Північної Америки розробляються механізми підтримки стартапів у галузі фінансових технологій.

У перспективі фінансові технології можуть сприяти створенню екосистеми, в якій банки, стартапи та клієнти будуть діяти як партнери, обмінюючись даними та досвідом для досягнення спільних цілей. Це відкриває нові можливості для розвитку інновацій, підвищення ефективності фінансових установ і покращення якості обслуговування клієнтів.

Таким чином, фінансові технології є не лише інструментом оптимізації банківської діяльності, але й чинником стратегічних змін у всій фінансовій системі. Їх вплив відчутний у багатьох аспектах – від покращення операційної діяльності до підвищення доступності фінансових послуг та забезпечення сталого розвитку економіки.

Управління фінансовими ресурсами банків в умовах війни набуває нових викликів, які безпосередньо пов'язані із забезпеченням стійкості фінансової системи, адаптацією до економічних потрясінь та швидкою реакцією на зміну потреб клієнтів. У цих обставинах цифровізація стає ключовим інструментом,

який допомагає банкам не лише залишатися ефективними, але й забезпечувати надійність фінансових операцій. Цифрові технології дозволяють банкам швидко оптимізувати управління фінансовими ресурсами, зокрема шляхом автоматизації процесів та використання штучного інтелекту для прогнозування ризиків і оптимізації ресурсів. Наприклад, у періоди зростання невизначеності та фінансових криз, які супроводжують військові дії, цифрові системи можуть оперативно аналізувати велику кількість даних, визначати пріоритети в розподілі ресурсів і прогнозувати можливі сценарії розвитку подій. Водночас цифровізація сприяє зміцненню зв'язків між банком і клієнтами навіть у складних умовах. Онлайн-банкінг, мобільні додатки та електронні платіжні системи забезпечують безперервний доступ до фінансових послуг, мінімізуючи залежність від фізичної інфраструктури, яка може бути пошкоджена внаслідок воєнних дій. Це дозволяє банкам не лише підтримувати операційну діяльність, але й зміцнювати довіру клієнтів. Крім того, цифровізація сприяє зниженню операційних витрат, що особливо важливо в умовах економічного спаду. Автоматизовані системи управління дозволяють банкам зменшувати витрати на адміністрування та оптимізувати роботу з клієнтами, водночас підвищуючи швидкість і точність прийняття фінансових рішень. Особливе значення має кібербезпека, адже в умовах війни банки стають мішенню для кібератак. Цифрові технології дозволяють забезпечити захист інформації, знизити ризики шахрайства та зміцнити фінансову стабільність, що є критично важливим у цей період.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій в управління фінансовими ресурсами банку стає стратегічним елементом, який забезпечує гнучкість, оперативність і стійкість фінансової системи в умовах війни.

1.2. Особливості державних банків розвитку та інститутів фінансового розвитку

Державні банки розвитку (PDB) та установи фінансування розвитку (DFI) є спеціалізованими фінансовими організаціями, створеними урядами для

досягнення стратегічних державних цілей. Їх місія – усувати недоліки ринку, сприяти структурним трансформаціям і забезпечувати економічний розвиток справедливим і стійким способом. В умовах сучасного світу, що характеризується глобальними викликами та нерівномірністю економічного зростання, PDB і DFI набувають особливого значення як ефективні інструменти політики, спрямовані на подолання цих проблем [9].

Незважаючи на визнання важливості PDB і DFI, дослідження у цій сфері залишаються фрагментарними. Лише поодинокі роботи намагаються дати відповідь на ключові питання: які основні функції цих установ, чому уряди створюють їх і чому їх ефективність суттєво варіюється.

Ця наукова прогалина стає ще більш очевидною на тлі «ренесансу» PDB і DFI у світі. Наприклад, країни з економікою, що розвивається, як-от Китай, відіграють провідну роль у створенні нових багатосторонніх банків розвитку, таких як Азіатський банк інфраструктурних інвестицій. Ці банки спрямовані на вирішення глобальної проблеми фінансування інфраструктури. Також як розвинені, так і такі, що розвиваються, країни ініціюють створення нових національних банків розвитку, щоб вирішити нагальні завдання економічного, соціального й екологічного характеру [10].

Дослідники не досягли згоди щодо єдиного визначення PDB і DFI. Ще в 1957 році Даймонд визначив DFI як установи, що сприяють фінансуванню приватного сектору, але його підхід обмежувався лише кількома десятками установ. У 1998 році Брук вказував на існування понад 550 DFI, однак не запропонував чіткого критерію їхньої ідентифікації. Мусаккіо та Лазаріні у 2014 році класифікували DFI на чотири підкатегорії: агенції розвитку, банки загального розвитку, цільові банки розвитку та комерційні банки з цілями розвитку. Втім, відсутність систематизованого підходу до визначення та ідентифікації PDB і DFI залишається суттєвою проблемою [11].

Покладання на самоідентичність організацій як критерію класифікації PDB і DFI має значні обмеження. Організації можуть суб’єктивно визначати свою роль і статус, що призводить до непослідовності та неповноти в оцінці.

Наприклад, деякі агенції розвитку, які входять до асоціацій DFI, не використовують фінансових інструментів, що ускладнює їхнє точне визначення як фінансових установ. Крім того, не всі DFI входять до міжнародних асоціацій, через що їхній перелік залишається неповним. Таким чином, для систематизації PDB і DFI потрібні чіткі кваліфікаційні критерії, які враховуватимуть як їхню офіційну місію, так і специфіку функціонування [12].

Дослідники пропонують різні оцінки масштабів діяльності PDB і DFI. Наприклад, Галахер та Крінг виявили, що загальні активи національних банків розвитку (NDBs) становлять 4,8 трильйона доларів, що вчетверо перевищує активи багатосторонніх банків розвитку (MDB). Дослідження Групи Світового банку засвідчили, що більшість опитаних NDB (78%) функціонує в країнах із середнім рівнем доходу, тоді як їхня діяльність найчастіше спрямована на підтримку малого й середнього бізнесу, інфраструктури, сільського господарства та місцевого самоврядування [13].

Водночас, оскільки ці дослідження базуються на добровільній звітності, вони не є вичерпними й не охоплюють весь спектр PDB і DFI.

Для чіткої ідентифікації PDB і DFI запропоновано п’ять ключових критеріїв:

– самостійність організації – дозволяє відрізнити PDB і DFI від державних кредитних програм і трастових фондів;

– фінансові інструменти з орієнтацією на повернення коштів – підтверджують статус фінансової установи [14];

– джерела фінансування поза бюджетними трансфертами – гарантують незалежність від державних дотацій;

– проактивна державна політика – підкреслює стратегічну мету установи;

– державне управління – відображає роль урядів у визначенні корпоративної стратегії [15].

Ці критерії дозволяють чітко розмежувати PDB і DFI від інших фінансових організацій, таких як комерційні банки чи мікрофінансові установи.

PDB і DFI виконують унікальну функцію – працюють на межі державного та ринкового секторів, використовуючи ринкові механізми для досягнення цілей сталого розвитку. Вони сприяють мобілізації ресурсів, підтримують структурні трансформації та забезпечують фінансування в секторах, які є недостатньо цікавими для комерційного сектору. Їхній внесок у вирішення глобальних викликів, таких як зміна клімату, інфраструктурні прогалини та нерівність, є незамінним [16].

Таким чином, майбутні дослідження мають зосередитися на детальному аналізі PDB і DFI з метою розробки нових підходів до підвищення їхньої ефективності у світовій економіці.

Державні банки розвитку (PDB) та установи фінансування розвитку (DFI) відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та відновленні під час військових конфліктів. Їх здатність адаптувати управління фінансовими ресурсами до умов війни стає вирішальним фактором для підтримання функціонування економіки, реалізації соціальних програм та відновлення інфраструктури [17].

Військові дії створюють численні виклики для управління фінансовими ресурсами, зокрема:

1) Ризики неплатоспроможності. Багато підприємств та фізичних осіб втрачають можливість виконувати свої фінансові зобов'язання, що підвищує ризик неповернення кредитів.

2) Коливання валютного курсу. Макроекономічна нестабільність та спекуляції на фінансовому ринку посилюють волатильність національної валюти [18].

3) Обмеження доступу до зовнішнього фінансування. Умови війни знижують інвестиційну привабливість країни, що обмежує доступ до міжнародних фінансових ринків.

4) Зростання попиту на соціальне фінансування. Державні банки змушені спрямовувати значні ресурси на фінансування гуманітарних потреб та відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури [19].

У цих умовах державні банки розвитку та установи фінансування розвитку мають адаптувати свої стратегії управління фінансовими ресурсами, враховуючи військову ситуацію, і виконувати функцію стабілізатора.

Державні банки розвитку можуть виступати ключовими інструментами для:

1) Фінансування критичної інфраструктури. Наприклад, відновлення доріг, мостів, енергетичних об'єктів, що є життєво важливими для забезпечення стабільності.

2) Підтримки бізнесу. Надання пільгових кредитів підприємствам, особливо у пріоритетних секторах, таких як аграрна промисловість, транспорт, виробництво медичних засобів [20].

3) Реалізації соціальних програм. Забезпечення житлом переселенців, підтримка програм реабілітації населення, постраждалого від військових дій.

4) Мобілізації фінансових ресурсів. Пошук альтернативних джерел фінансування, таких як емісія військових облігацій чи залучення допомоги від міжнародних партнерів [21].

Управління фінансовими ресурсами в умовах війни потребує створення нових моделей прогнозування та управління ризиками:

1) Сегментація портфеля активів. Розподіл фінансових ресурсів між високоризиковими та низькоризиковими інвестиціями.

2) Створення резервів. Формування резервів для покриття можливих збитків через військові дії [22].

3) Використання технологій. Впровадження цифрових платформ для моніторингу фінансових потоків і прогнозування макроекономічних показників.

4) Залучення міжнародних ресурсів. Співпраця з міжнародними установами, такими як Світовий банк чи Міжнародний валютний фонд, для забезпечення фінансової стабільності [23].

Державні банки можуть впроваджувати нові фінансові інструменти, зокрема:

1) Військові облігації. Облігації, кошти від продажу яких спрямовуються на оборону та відновлення інфраструктури.

2) Гарантії для бізнесу. Забезпечення гарантійних механізмів для підприємств, які стикаються з ризиками втрат через військові дії [24].

3) Фонд підтримки переселенців. Спеціальний фонд для фінансування житлових програм, медичних послуг та інших базових потреб.

4) Участь у глобальних фінансових ініціативах стає ключовою для залучення ресурсів. Наприклад: Співпраця з Азіатським банком інфраструктурних інвестицій або Європейським банком реконструкції та розвитку для отримання грантів і пільгових кредитів. Використання спеціалізованих програм допомоги, таких як Механізм реагування на надзвичайні ситуації Світового банку [25].

Державні банки розвитку та установи фінансування розвитку є не лише інструментами економічної політики, а й ключовими агентами змін в умовах війни. Їх ефективне управління фінансовими ресурсами сприяє стабілізації економіки, мінімізації ризиків та відновленню країни. Інтеграція інноваційних рішень, активна співпраця з міжнародними партнерами та адаптація до умов війни визначають їхню здатність забезпечити стійкий розвиток навіть у найбільш кризових ситуаціях [26].

Висновки до розділу 1

Цифровізація кардинально змінює традиційні підходи до банківської діяльності, інтегруючи новітні технології з фінансовими послугами. Це дозволяє підвищувати якість сервісу, знижувати витрати та робити фінансові продукти більш доступними. Зокрема, розвиток цифрових платформ, автоматизація операцій та використання великих даних відкривають нові можливості для оптимізації банківських процесів. Фінансові технології сприяють трансформації банківської системи шляхом впровадження інноваційних підходів, таких як машинне навчання, штучний інтелект та блокчейн. Вони створюють умови для персоналізованих фінансових рішень, підвищення конкурентоспроможності та

розширення доступу до фінансових послуг навіть у віддалених регіонах. У сучасних умовах акцент зміщується з розширення фізичної присутності на ринку до використання цифрових інструментів. Інновації, такі як Alipay і WeChat, демонструють, як технології можуть змінити споживацькі очікування та поведінку, стимулюючи адаптацію банків до нових реалій. У періоди економічної невизначеності та криз цифрові технології допомагають банкам забезпечувати стійкість і надійність. Завдяки автоматизації процесів, прогнозуванню ризиків і швидкій адаптації до змін потреб клієнтів, банки можуть ефективніше управляти ресурсами та підтримувати операційну діяльність. Попри переваги, впровадження фінансових технологій супроводжується новими викликами, такими як кіберзагрози, потреба в захисті даних та регуляторне регулювання. Для їх подолання банки активно впроваджують інноваційні підходи до кібербезпеки та вдосконалюють політики управління ризиками. Цифровізація змінює структуру зайнятості в банківській сфері. Традиційні професії поступаються місцем спеціалістам із програмування, аналізу даних і кібербезпеки, що створює нові виклики для підготовки кадрів. Інтернаціоналізація фінансових технологій сприяє розвитку транскордонного співробітництва, спрощуючи міжнародні фінансові операції. Інновації: блокчейн і цифрові валюти, знижують витрати на транзакції та мінімізують ризики. Регуляторна політика відіграє важливу роль у розвитку фінансових технологій, сприяючи прозорості, безпеці та захисту прав споживачів. Держави розробляють законодавчі механізми, які підтримують розвиток стартапів і стимулюють інтеграцію інновацій. Таким чином, фінансові технології стають важливим інструментом стратегічного розвитку банківської сфери, забезпечуючи її адаптацію до сучасних викликів і стимулюючи стійкий економічний прогрес.

Цифровізація активно змінює традиційні підходи до банківської діяльності, включаючи роботу державних банків. Впровадження новітніх технологій дозволяє державним банкам оптимізувати свої операції, покращувати доступ до фінансових послуг і знижувати витрати на адміністрування, що особливо важливо для забезпечення стабільності фінансової системи. Державні

банки часто є лідерами в інтеграції фінансових технологій, оскільки вони мають доступ до великого обсягу даних та державних програм підтримки. Ці установи можуть застосовувати новітні технології для стимулювання економічного розвитку, зокрема через підтримку малого та середнього бізнесу, а також через реалізацію спеціальних соціальних та інфраструктурних програм. Інститути фінансового розвитку, як державні банки, фінансові корпорації та агентства, мають стратегічно важливу роль у розвитку економіки. Вони сприяють фінансуванню інфраструктурних проектів, розвитку підприємництва, а також забезпеченню фінансової стійкості національної економіки. Інститути фінансового розвитку активно працюють над модернізацією фінансових послуг та підтримують інновації, що є важливим елементом у забезпеченні економічного відновлення після криз та війни. Зміна акцентів у банківській діяльності відбувається на фоні зростаючої конкуренції з боку цифрових платформ. Державні банки, маючи на меті підтримку економічної стабільності, зберігають роль стратегічних гравців, забезпечуючи довгострокове фінансування для важливих секторів економіки та сприяючи національним програмам розвитку. Під час економічних криз та періодів високої невизначеності державні банки та фінансові інститути повинні швидко реагувати на зміни. Фінансові технології допомагають забезпечити стійкість через автоматизацію, покращене прогнозування ризиків та підтримку малих і середніх підприємств. Державні банки можуть використовувати цифрові інструменти для підтримки соціально важливих програм та забезпечення фінансової інклюзії. Оскільки інститутам фінансового розвитку часто доводиться працювати з великими обсягами державного фінансування, вони стикаються з додатковими викликами, такими як регулювання, етичні питання та політичний тиск. Інтеграція нових технологій може зустрічати опір через традиційні управлінські структури, що потребує спеціального підходу до впровадження інновацій. Державні банки та інститути фінансового розвитку активно взаємодіють з міжнародними фінансовими установами та інвесторами для розширення можливостей фінансування важливих проектів. Цифрові фінансові інструменти,

як-от блокчейн і криптовалюти, допомагають державним банкам знижувати витрати на транзакції та забезпечувати фінансову стійкість навіть у умовах міжнародних криз. Державні органи відіграють важливу роль у створенні нормативно-правової бази для фінансових технологій, забезпечуючи баланс між інноваціями та безпекою. Для інститутів фінансового розвитку важливо дотримуватись регуляторних вимог, особливо у таких питаннях, як захист даних, боротьба з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. У підсумку, роль державних банків та інститутів фінансового розвитку в умовах цифровізації є критично важливою для забезпечення економічної стабільності та ефективного впровадження інновацій у фінансовій сфері. Вони виступають не лише як фінансові інститути, але й як основні гравці на ринку, які забезпечують адаптацію банківської системи до нових викликів.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СТАНОВИЩА АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»

2.1. Організаційно – економічна характеристика АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» — одна з найбільших фінансових установ України, яка визначила свою стратегію розвитку на довгострокову перспективу з акцентом на сталий розвиток та інновації. Упродовж останніх років банк продовжує реалізувати амбітні проекти, спрямовані на зміцнення своїх позицій на фінансовому ринку та інтеграцію з міжнародними фінансовими системами. Одним з основних напрямів діяльності є модернізація інфраструктури банку, адаптація до нових реалій цифрової економіки та забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів.

Ощадбанк активно реалізує свою стратегію в кількох напрямках, зокрема:

- Інновації та цифровізація. Банк приділяє велику увагу розвитку технологічної інфраструктури. Підписання угоди з міжнародними технологічними партнерами для розширення можливостей цифрового банкінгу є важливою частиною стратегії. Впровадження новітніх технологій дозволяє банку надавати клієнтам послуги на новому рівні — через мобільні додатки, онлайн-банкінг, безконтактні платежі, а також новітні фінансові інструменти, які дозволяють клієнтам швидше та зручніше управляти своїми фінансами.
- Розширення фінансових послуг для малого та середнього бізнесу (МСБ). Важливим аспектом є підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, що є основою економіки країни. Ощадбанк пропонує широкий спектр фінансових продуктів і послуг для підприємців, зокрема кредити, депозити, спеціалізовані рахунки та програми підтримки.
- Екологічна відповідальність і сталий розвиток. Одним з важливих напрямків є підтримка проектів, спрямованих на енергетичну ефективність та

відновлювальні джерела енергії. Банк активно залучає інвестиції в «зелену» енергетику, що сприяє розвитку екологічно чистих технологій, а також забезпечує сталий економічний розвиток країни. Участь в міжнародних екологічних ініціативах дозволяє банку зберігати свою конкурентоспроможність у глобальному контексті.

- Міжнародні програми фінансування. АТ «Ощадбанк» активно співпрацює з міжнародними фінансовими установами, зокрема з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовим банком, а також з іншими партнерами. Ці партнерства дозволяють банку залучати додаткові фінансові ресурси, що сприяють розвитку ключових секторів економіки, таких як інфраструктура, енергетика та сільське господарство.

У відповідь на виклики сучасного ринку та зростання попиту на швидкі та зручні фінансові послуги, АТ «Ощадбанк» активно працює над модернізацією своєї ІТ-інфраструктури. Одним із важливих кроків стала реалізація проєкту «UnitedData/Об'єднані дані», метою якого є інтеграція бази даних банку для забезпечення ефективнішого аналізу та управління фінансовими потоками, а також підвищення рівня безпеки клієнтів.

Цей проект дозволяє банку оптимізувати свою роботу, покращити якість обслуговування та прискорити процеси кредитування та фінансових транзакцій. Застосування новітніх технологій також дає змогу знижувати операційні витрати, що є важливим чинником у забезпеченні конкурентоспроможності банку на ринку.

У результаті змін, викликаних глобальною пандемією, АТ «Ощадбанк» змушений був адаптувати свою стратегію обслуговування клієнтів, зокрема, через модернізацію відділень та перехід до більш цифрових форматів. Це включає в себе відкриття нових, сучасних відділень, що мають більш гнучку організаційну структуру та зручніші умови для клієнтів.

Такі інновації включають самобанківські термінали для виконання основних операцій, а також застосування відеоконсультацій для персонального

обслуговування, що дає можливість клієнтам отримувати консультації без необхідності відвідувати відділення.

Незважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, АТ «Ощадбанк» продовжує підтримувати своїх клієнтів, зокрема фізичних осіб, через спеціальні програми кредитування та безкоштовне надання банківських послуг в умовах війни. Так, банк організував спеціальні програми допомоги переселенцям, надаючи безкоштовні картки, а також допомагаючи з фінансуванням проектів національної відбудови.

Одним із головних завдань АТ «Ощадбанк» є збереження лідерства в сегменті фінансових послуг і подальша інтеграція з міжнародними ринками. Банк планує нарощувати обсяги надання кредитів малим та середнім підприємствам, активно інвестувати в інноваційні проекти та продовжувати підтримку стратегічних галузей економіки України.

Ощадбанк також продовжить розширювати співпрацю з міжнародними фінансовими інститутами, зокрема для реалізації проектів, що сприяють енергетичній незалежності та екологічній безпеці країни.

Таблиця 2.1 – Показники діяльності АТ «Ощадбанк» 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023
Середньорічна вартість активів, тис.грн	122962642	233426545	241320003
Кредитний портфель, тис.грн	41312602	66355760	64197211
Зобов'язання, тис.грн	200900061	214379234	220576449
Кошти клієнтів, тис.грн	152083816	178079747	194155423
Власний капітал, тис.грн	24897172	19047311	20743554
Чистий прибуток (збиток) , тис.грн	162 239	255 159	2 776 323
Рентабельність активів,%	0,13	0,11	1,15
Рентабельність власного капіталу%	0,65	1,34	13,38

Протягом 2021–2023 років аналіз фінансових показників демонструє суттєві зміни у діяльності банку, що вказують на його активну адаптацію до зовнішніх викликів та ефективне управління фінансовими ресурсами. Середньорічна вартість активів зросла майже вдвічі у 2022 році порівняно з 2021

роком – із 122 962 642 тис. грн до 233 426 545 тис. грн. У 2023 році цей показник продовжив зростання, досягнувши 241 320 003 тис. грн. Таке збільшення активів свідчить про розширення операційної бази банку, зокрема через залучення нових фінансових ресурсів та зростання інвестиційної активності. Водночас позитивні зміни спостерігалися у кредитному портфелі, який зріс з 41 312 602 тис. грн у 2021 році до 66 355 760 тис. грн у 2022 році. Проте у 2023 році відбулося незначне скорочення до 64 197 211 тис. грн, що може бути зумовлене обережнішою кредитною політикою через нестабільність макроекономічного середовища. Обсяг зобов'язань поступово зростав протягом аналізованого періоду, демонструючи стабільну динаміку. У 2021 році цей показник становив 200 900 061 тис. грн, у 2022 році – 214 379 234 тис. грн, а у 2023 році досяг 220 576 449 тис. грн. Темпи зростання зобов'язань є помірними порівняно зі зростанням активів, що свідчить про збалансовану політику управління пасивами банку. Кошти клієнтів, які є важливим джерелом фінансування, також зросли з 152 083 816 тис. грн у 2021 році до 178 079 747 тис. грн у 2022 році та 194 155 423 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про високу довіру клієнтів до банку навіть у складних умовах, що створює стабільну основу для подальшого розвитку кредитування та інвестицій. Водночас власний капітал зазнав змін, зменшившись із 24 897 172 тис. грн у 2021 році до 19 047 311 тис. грн у 2022 році. Це зниження, ймовірно, пов'язане з необхідністю формування резервів для покриття можливих збитків чи зміною структури активів банку. Однак у 2023 році власний капітал зріс до 20 743 554 тис. грн, що свідчить про поступове відновлення фінансової стійкості. Значний стрибок відбувся у показниках чистого прибутку: у 2021 році прибуток становив лише 162 239 тис. грн, у 2022 році – 255 159 тис. грн, а у 2023 році зріс до 2 776 323 тис. грн. Це є результатом зростання доходів від основної діяльності, покращення операційної ефективності та оптимізації витрат. Рентабельність активів (ROA) залишалася низькою у 2021 та 2022 роках – 0,13% і 0,11% відповідно, але у 2023 році зросла до 1,15%, що свідчить про підвищення ефективності використання банківських активів. Рентабельність власного капіталу (ROE) демонструвала стрімке

зростання – з 0,65% у 2021 році до 1,34% у 2022 році, а у 2023 році досягла 13,38%. Це свідчить про значне покращення прибутковості банку та ефективне використання вкладеного капіталу.

Таким чином, за період 2021–2023 років банк продемонстрував стійке зростання ключових фінансових показників, незважаючи на зовнішні виклики. Розширення активів, збільшення коштів клієнтів та покращення рентабельності свідчать про успішну адаптацію до складних ринкових умов. Основними викликами залишаються ефективне управління кредитним портфелем, підтримання стабільного рівня власного капіталу та забезпечення стійкого зростання прибутковості. У цілому, результати за 2023 рік підтверджують позитивну динаміку фінансової стабільності банку, що створює сприятливі умови для його подальшого розвитку та зміцнення позицій на ринку фінансових послуг [27].

2.2. Аналіз активів та ресурсів банку

Активи та ресурси банку є ключовими елементами для забезпечення стабільності його фінансової діяльності та досягнення стратегічних цілей. Активи відображають усі економічні ресурси, які банк використовує для отримання доходів, включаючи високоліквідні кошти, кредити, інвестиційний портфель, основні засоби та інші елементи. Ресурси, у свою чергу, представлені зобов’язаннями (коштами клієнтів, залученими кредитами) та власним капіталом, що формують базу для функціонування банку. Ефективне управління активами та ресурсами є основою для забезпечення ліквідності, прибутковості та фінансової стійкості. Активи та ресурси АТ «Ощадбанк» за 2021р. наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Активи та ресурси АТ «Ощадбанк» за 2021р.

Показник	на початок року		на кінець року		Тр	Тпр	Відх (+,-)
	тис.грн.	%	тис.грн.	%			
Високоліквідні активи	12 228 420	5,23	10 600 815	4,87	86,69	-13,31	-1 627 605
Ліквідні активи	38 796 262	16,59	10 910 047	5,01	28,12	-71,88	-27 886 215
Кредити та заборгованість клієнтів	74 502 538	31,86	67 543 176	31,02	90,66	-9,34	-6 959 362
Інвестиційний портфель	98 129 193	41,96	117 411 907	53,92	119,65	19,65	19 282 714
Основні засоби та нематеріальні активи	7 614 578	3,26	8 953 527	4,11	117,58	17,58	1 338 949
Інше	2 571 505	1,10	2 332 497	1,07	90,71	-9,29	-239 008
Усього активів	233 842 496	100	217 751 969	100	93,12	-6,88	-16 090 527
Кошти банків	6 435 248	3,18	54 074	0,03	0,84	-99,16	-6 381 174
Кошти клієнтів	150 151 178	74,12	154 016 454	77,31	102,57	2,57	3 865 276
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34 548 265	17,05	34 496 675	17,32	99,85	-0,15	-51 590
Інші запозичені кошти	7 299 686	3,60	6 618 734	3,32	90,67	-9,33	-680 952
Інші зобов'язання	719 458	0,36	1 013 391	0,51	140,85	40,85	293 933
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	533 569	0,26	130 137	0,07	24,39	-75,61	-403 432
Субординований борг	2 903 463	1,43	2 879 790	1,45	99,18	-0,82	-23 673
Усього зобов'язань	202 590 867	100	199 209 255	100	98,33	-1,67	-3 381 612
Резерви	2 547 542	8,15	2 037 441	10,99	79,98	-20,02	-510 101
Власний капітал	31 251 629	100	18 542 714	100	59,33	-40,67	-12 708 915
Загальні ресурси банку	233 842 496	100	217 751 969	100	93,12	-6,88	-16 090 527

У 2022 році АТ «Ощадбанк» (таблиця 2.3) продемонстрував значні зміни в структурі активів та пасивів, що свідчить про адаптацію банку до складних економічних умов. Загальний обсяг активів зріс на 31 349 152 тис. грн (+14,40%) і на кінець року склав 249 101 121 тис. грн. Таке зростання вказує на успішну діяльність банку щодо залучення і використання фінансових ресурсів. Серед активів найбільше зростання показали високоліквідні активи, які збільшилися на 26 091 580 тис. грн (+246,13%), досягнувши 36 692 395 тис. грн, що свідчить про суттєве покращення ліквідності банку. Ліквідні активи також зросли на 9 245 492 тис. грн (+84,74%), до 20 155 539 тис. грн, забезпечуючи додатковий запас платоспроможності. Водночас кредитний портфель зменшився на 2 374 832 тис. грн (-3,52%), що може бути наслідком обережнішої кредитної політики через високі ризики або економічну нестабільність. Інвестиційний портфель знизився на 2 961 854 тис. грн (-2,52%), хоча він залишається найбільшою складовою активів банку, демонструючи значну роль інвестиційної діяльності. Основні засоби та нематеріальні активи зросли на 994 450 тис. грн (+11,11%), досягнувши 9 947 977 тис. грн, що свідчить про оновлення матеріально-технічної бази банку. У структурі пасивів найбільше зростання спостерігається в коштах клієнтів, які збільшилися на 48 126 586 тис. грн (+31,25%), досягнувши 202 143 040 тис. грн. Це свідчить про зростання довіри клієнтів до банку та ефективну роботу з депозитами. Кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій, зменшилися на 16 193 432 тис. грн (-46,94%), що може бути наслідком погашення боргів або зниження нових залучень. Інші запозичені кошти скоротилися на 2 188 651 тис. грн (-33,07%), що відображає зменшення зовнішньої заборгованості. Водночас інші зобов’язання збільшилися на 768 982 тис. грн (+75,88%), що може бути пов’язано зі змінами в операційній діяльності. Резерви банку зросли на 797 958 тис. грн (+39,16%), досягнувши 2 835 399 тис. грн, що свідчить про посилення фінансового захисту банку від можливих ризиків. Власний капітал збільшився на 1 009 194 тис. грн (+5,44%), що підкреслює покращення фінансової стійкості установи.

Таблиця 2.3 – Активи та ресурси АТ «Ощадбанк» за 2022р.

Показник	на початок року		на кінець року		Тр	Тпр	Відх (+,-)
	тис.грн.	%	тис.грн.	%			
Високоліквідні активи	10 600 815	4,87	36 692 395	14,73	346,13	246,13	26 091 580
Ліквідні активи	10 910 047	5,01	20 155 539	8,09	184,74	84,74	9 245 492
Кредити та заборгованість клієнтів	67 543 176	31,02	65 168 344	26,16	96,48	-3,52	-2 374 832
Інвестиційний портфель	117 411 907	53,92	114 450 053	45,95	97,48	-2,52	-2 961 854
Основні засоби та нематеріальні активи	8 953 527	4,11	9 947 977	3,99	111,11	11,11	994 450
Інше	2 332 497	1,07	2 686 813	1,08	115,19	15,19	354 316
Усього активів	217 751 969	100	249 101 121	100	114,40	14,40	31 349 152
Кошти банків	54 074	0,03	58 040	0,03	107,33	7,33	3 966
Кошти клієнтів	154 016 454	77,31	202 143 040	88,06	131,25	31,25	48 126 586
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	34 496 675	17,32	18 303 243	7,97	53,06	-46,94	-16 193 432
Інші запозичені кошти	6 618 734	3,32	4 430 083	1,93	66,93	-33,07	-2 188 651
Інші зобов'язання	1 013 391	0,51	1 782 373	0,78	175,88	75,88	768 982
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	130 137	0,07	369 794	0,16	284,16	184,16	239 657
Субординований борг	2 879 790	1,45	2 462 640	1,07	85,51	-14,49	-417 150
Усього зобов'язань	199 209 255	100	229 549 213	100	115,23	15,23	30 339 958
Резерви	2 037 441	10,99	2 835 399	14,50	139,16	39,16	797 958
Власний капітал	18 542 714	100	19 551 908	100	105,44	5,44	1 009 194
Ресурси банку	217 751 969	100	249 101 121	100	114,40	14,40	31 349 152

Таким чином, у 2022 році АТ «Ощадбанк» демонструє позитивну динаміку зростання активів та ресурсів, що дозволяє забезпечити його стабільність і платоспроможність у складних економічних умовах. Зростання високоліквідних активів та коштів клієнтів свідчить про ефективність банку у збереженні ліквідності та довіри з боку клієнтів. Проте зниження кредитного портфеля та міжнародних запозичень вказує на необхідність більш збалансованої стратегії управління фінансовими потоками.

У 2023 році АТ «Ощадбанк» зазнав значних змін у структурі активів та пасивів, що відображає складну економічну ситуацію та необхідність адаптації до нових умов. Загальний обсяг активів скоротився на 15 562 237 тис. грн (-6,25%) і на кінець року склав 233 538 884 тис. грн. Це свідчить про зменшення ресурсної бази банку, зумовлене зниженням окремих категорій активів.

Серед активів найбільше скорочення спостерігається у високоліквідних активах, які зменшилися на 30 288 258 тис. грн (-53,32%), досягнувши 26 514 696 тис. грн. Це вказує на зниження запасу ліквідності банку, що може створювати ризики для оперативного виконання зобов’язань. Ліквідні активи зменшилися майже повністю (-99,78%), що є негативним сигналом щодо короткострокової фінансової гнучкості. Водночас інвестиційний портфель зріс на 16 459 814 тис. грн (+14,38%), досягнувши 130 909 867 тис. грн, що свідчить про переорієнтацію банку на довгострокові фінансові інструменти. Кредитний портфель скоротився на 1 942 267 тис. грн (-2,98%), до 63 226 077 тис. грн, що може бути пов’язано зі зниженням попиту на кредити або більш обережною політикою банку. Основні засоби та нематеріальні активи зменшилися на 222 617 тис. грн (-2,24%), тоді як інші активи зросли на 475 971 тис. грн (+17,72%), що свідчить про невелику диверсифікацію активів.

У пасивах банку відбулося зниження коштів клієнтів на 15 975 235 тис. грн (-7,90%), до 186 167 805 тис. грн, що може бути наслідком відтоку депозитів.

Таблиця 2.4 – Динаміка активів та пасивів АТ «Ощадбанк» за 2023р.

Показник	на початок року		на кінець року		Тр	Тпр	Відх (+,-)
	тис.грн.	%	тис.грн.	%			
Високоліквідні активи	56 802 954	22,80	26 514 696	11,35	46,68	-53,32	-30 288 258
Ліквідні активи	44 980	0,02	100	0,00004	0,22	-99,78	-44 880
Кредити та заборгованість клієнтів	65 168 344	26,16	63 226 077	27,07	97,02	-2,98	-1 942 267
Інвестиційний портфель	114 450 053	45,95	130 909 867	56,05	114,38	14,38	16 459 814
Основні засоби та нематеріальні активи	9 947 977	3,99	9 725 360	4,16	97,76	-2,24	-222 617
Інше	2 686 813	1,08	3 162 784	1,35	117,72	17,72	475 971
Усього активів	249 101 121	100	233 538 884	100	93,75	-6,25	-15 562 237
Кошти банків	58 040	0,03	5823982	2,75	10034,43	9934,43	5 765 942
Кошти клієнтів	202 143 040	88,06	186167805	87,98	92,10	-7,90	-15 975 235
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	18 303 243	7,97	11 744 323	5,55	64,17	-35,83	-6 558 920
Інші запозичені кошти	4 430 083	1,93	4 452 649	2,10	100,51	0,51	22 566
Інші зобов'язання	1 782 373	0,78	1 904 852	0,90	106,87	6,87	122 479
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	369 794	0,16	233 834	0,11	63,23	-36,77	-135 960
Субординований борг	2 462 640	1,07	1 276 240	0,60	51,82	-48,18	-1 186 400
Усього зобов'язань	229 549 213	100	211 603 685	100	92,18	-7,82	-17 945 528
Резерви	2 835 399	14,50	2 549 028	11,62	89,90	-10,10	-286 371
Власний капітал	19 551 908	100	21 935 199	100	112,19	12,19	2 383 291
Ресурси банку	249 101 121	100	233 538 884	100	93,75	-6,25	-15 562 237

Значне скорочення спостерігається у кредитах, отриманих від міжнародних та інших фінансових організацій (-6 558 920 тис. грн, або -35,83%), та субординованому борзі (-1 186 400 тис. грн, або -48,18%), що свідчить про зменшення зовнішніх зобов'язань. У той же час кошти банків збільшилися на 5 765 942 тис. грн (+9934,43%), до 5 823 982 тис. грн, що може свідчити про переорієнтацію на внутрішні джерела фінансування.

Резерви банку зменшилися на 286 371 тис. грн (-10,10%), до 2 549 028 тис. грн, що може свідчити про оптимізацію страхових запасів. Власний капітал, навпаки, зріс на 2 383 291 тис. грн (+12,19%), до 21 935 199 тис. грн, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості банку.

Таким чином, у 2023 році АТ «Ощадбанк» зосередився на покращенні власного капіталу та зростанні інвестиційного портфеля, водночас стикаючись із скороченням ліквідності та відтоком коштів клієнтів. Банк демонструє стратегію переорієнтації на довгострокові інструменти, але потребує посилення ліквідності для забезпечення стійкості в короткостроковій перспективі.

2.3. Аналіз фінансових результатів АТ «Ощадбанк»

Фінансові результати банківських установ є ключовим показником їхньої стабільності, ефективності та здатності забезпечувати потреби клієнтів у фінансуванні. Процентні доходи займають значну частку у структурі доходів банків, відображаючи їхню здатність отримувати прибуток від операцій з кредитами, інвестиціями та іншими фінансовими інструментами. Аналіз динаміки процентних доходів дозволяє оцінити успішність банку у веденні своєї діяльності, виявити основні тренди та визначити напрями для вдосконалення. У 2023 році процентні доходи АТ «Ощадбанк» за кредитами, наданими клієнтам, оціненими за амортизованою вартістю, скоротилися до 9 625 781 тис. грн, що на 1 667 915 тис. грн менше, ніж у 2021 році, із темпом зростання 85,2%. Аналогічно, доходи за інвестиціями знизилися до 968 552 тис. грн, що становить

зменшення на 469 920 тис. грн, із темпом зростання 67,3%. Водночас процентні доходи за коштами в банках демонструють значне зростання – з 69 637 тис. грн у 2021 році до 173 798 тис. грн у 2023 році, із абсолютним приростом у 104 161 тис. грн та темпом зростання 249,6%. Доходи за інвестиціями, оціненими за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, скоротилися до 5 915 198 тис. грн, що на 771 634 тис. грн менше, із темпом зростання 88,5%. У 2023 році з'явилися нові категорії доходів: за кредитами – 119 501 тис. грн, а за інвестиціями – 2 542 159 тис. грн, що свідчить про впровадження нових підходів до оцінки активів. Загальний обсяг процентних доходів за три роки знизився незначно – з 19 488 683 тис. грн у 2021 році до 19 344 985 тис. грн у 2023 році, із абсолютним спадом 143 698 тис. грн і темпом зростання 99,3%. Отже, АТ «Ощадбанк» демонструє стабільність у формуванні процентних доходів, незважаючи на зниження доходів від традиційних активів, водночас активно адаптуючи свою діяльність до ринкових умов через впровадження нових фінансових інструментів.

Таблиця 2.5 – Процентні доходи АТ «Ощадбанк», тис.грн

Показники	2021	2022	2023	Абс. приріст, тис.грн	Темп зростання, %
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю:					
проценти за кредитами, наданими клієнтам	11293696	10649486	9625781	-1667915	85,2
проценти за інвестиціями	1438472	2208188	968552	-469920	67,3
проценти за коштами в банках	69637	101 879	173 798	104161	249,6
інші	46	-	-	-46	0,0
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:					
проценти за інвестиціями	6686832	6781124	5915198	-771634	88,5
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:					
проценти за кредитами, наданими клієнтам	0	0	119501	119501	*
проценти за інвестиціями	0	0	2542159	2542159	*
Всього процентних доходів	19488683	19740677	19344985	-143698	99,3

Комісійні доходи АТ «Ощадбанк» у 2021–2023 роках (таблиця 2.6) показали стабільне зростання, що свідчить про активізацію клієнтських операцій

та диверсифікацію послуг банку. Загальний обсяг комісійних доходів зріс із 2 912 493 тис. грн у 2021 році до 5 236 359 тис. грн у 2023 році, із абсолютним приростом 2 323 866 тис. грн та темпом зростання 179,79%. Операції з пластиковими картками стали найбільшим джерелом приросту комісійних доходів, збільшившись із 955 959 тис. грн у 2021 році до 2 592 504 тис. грн у 2023 році. Це зростання на 1 636 545 тис. грн (271,19%) свідчить про активний розвиток безготівкових розрахунків, збільшення кількості карткових продуктів та залучення клієнтів до їх використання. Частка цих доходів у загальній структурі зросла з 32,82% до 49,51%. Розрахунково-касові операції залишаються другим за значущістю джерелом доходів, хоча їх частка в загальній структурі зменшилася з 59,08% у 2021 році до 44,11% у 2023 році. Однак у грошовому вимірі спостерігається стабільне зростання з 1 720 813 тис. грн до 2 309 896 тис. грн, що демонструє приріст на 589 083 тис. грн (134,23%). Це свідчить про стабільний попит на традиційні банківські послуги. Операції з іноземною валютою також демонструють помірне зростання: доходи зросли з 99 424 тис. грн до 130 540 тис. грн, що є приростом на 31 116 тис. грн (131,30%). Проте їхня частка в загальних комісійних доходах залишається незначною (2,49% у 2023 році). Це може свідчити про обмежений вплив валютних операцій на загальний дохід. Позабалансові операції та операції з цінними паперами показали зниження як у грошовому вимірі, так і за часткою в структурі доходів. Зокрема, доходи від позабалансових операцій зменшилися на 22 533 тис. грн (75,31%), а від операцій із цінними паперами – на 315 тис. грн (87,06%). Це вказує на зниження активності в цих сегментах, що може потребувати подальшого аналізу та коригування стратегії банку в цих напрямках. Інші комісійні доходи демонструють значне зростання: з 42 592 тис. грн до 132 572 тис. грн, що є приростом на 89 980 тис. грн (311,26%). Це свідчить про розширення спектру послуг банку та впровадження нових продуктів, які здобули попит серед клієнтів.

Отже, комісійні доходи АТ «Ощадбанк» у 2021–2023 роках характеризуються активним зростанням, особливо в сегментах операцій із

пластиковими картками та розрахунково-касових операцій. Це свідчить про успішну адаптацію банку до сучасних тенденцій ринку, включаючи цифровізацію послуг та зростання безготівкових розрахунків. Однак зниження доходів у сегментах позабалансових операцій та операцій із цінними паперами вказує на необхідність посилення конкурентних позицій у цих напрямках. Активний розвиток "інших" комісійних послуг свідчить про диверсифікацію джерел доходів та пошук нових ринкових можливостей.

Таблиця 2.6 – Комісійні доходи АТ «Ощадбанк»

Показники	2021		2022		2023		Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
Операції з пластиковими картками	955959	32,82	1670553	41,75	2592504	49,51	1636545	271,19
Розрахунково-касові операції	1720813	59,08	2069085	51,71	2309896	44,11	589083	134,23
Операції з іноземною валютою	99424	3,41	114591	2,86	130540	2,49	31116	131,30
Позабалансові операції	91261	3,13	72515	1,81	68728	1,31	-22533	75,31
Операції з цінними паперами	2434	0,08	2477	0,06	2119	0,04	-315	87,06
Інші	42592	1,46	71878	1,80	132572	2,53	89980	311,26
Всього комісійних доходів	2912493	100,00	4001099	100,00	5236359	100,00	2323866	179,79

Аналіз процентних витрат АТ "Ощадбанк" (таблиця 2.7) за період 2021–2023 років вказує на загальну тенденцію зростання витрат, що є частиною стратегії банку для залучення та утримання капіталу, а також у зв'язку зі змінами в економічному середовищі.

У 2023 році загальні процентні витрати склали 13 894 739 тис. грн, що на 285 954 тис. грн більше порівняно з 2022 роком. Темп зростання становить 102,10%, що вказує на помірне збільшення витрат. Проте, дане зростання є менш значним порівняно з 2022 роком, коли приріст був на рівні 6,27%. Зокрема,

найбільші зміни відбулися у структурі процентних витрат за різними видами фінансових зобов'язань.

Процентні витрати за рахунками клієнтів є основною складовою загальних витрат і у 2023 році склали 10 318 028 тис. грн, що на 1 171 875 тис. грн більше порівняно з 2022 роком (темп зростання 112,81%). Це вказує на зростання витрат на залучення депозитів клієнтів, що може бути пов'язано з підвищенням відсоткових ставок для залучення більше депозитних ресурсів. Частка цих витрат у загальних процентних витратах зросла з 73,03% у 2022 році до 74,26% у 2023 році, що підтверджує домінуючу роль цієї категорії в загальних витратах банку.

Процентні витрати за кредитами, отриманими від міжнародних та інших фінансових організацій, в 2023 році знизилися на 52 744 тис. грн (98,20%). Це свідчить про скорочення витрат за цими зобов'язаннями, ймовірно, в результаті зниження ставки за позиками чи рефінансування на більш вигідних умовах. Частка таких витрат знизилася з 21,69% у 2022 році до 20,71% у 2023 році, що вказує на певну диверсифікацію джерел фінансування банку.

Процентні витрати за іншими запозиченими коштами також знизилися на 72 048 тис. грн (81,98%). Зниження відбулося внаслідок скорочення цієї категорії запозичень, що може свідчити про зменшення залежності від таких джерел фінансування та зниження витрат на обслуговування заборгованості.

Процентні витрати за субординованим боргом зросли на 43 294 тис. грн (121,25%). Це може свідчити про збільшення позик із високим рівнем ризику або реструктуризацію боргу на умовах з більш високими відсотковими ставками, що стало необхідністю для банку в умовах підвищеної ліквідності та конкуренції на фінансовому ринку.

Процентні витрати за коштами банків значно зменшились, з 928 461 тис. грн у 2021 році до 124 034 тис. грн у 2023 році, що свідчить про зменшення запозичень у банківській системі або про зміну структури внутрішніх фінансових операцій. Зниження цих витрат, ймовірно, відбулося через скорочення міжбанківських запозичень або їх заміну на менш дорогі джерела фінансування.

Інші процентні витрати залишалися незначними, зокрема, зростання витрат у 2023 році склало лише 4 тис. грн.

Загалом, в 2023 році процентні витрати банку мали помірне зростання, переважно через збільшення витрат на рахунки клієнтів, що може бути обумовлено стратегічними зусиллями з залучення депозитів та підвищенням вартості ресурсів. Водночас скорочення витрат на міжнародні кредити, інші запозичення та кошти банків вказує на певну оптимізацію структури витрат і більш вигідні умови фінансування.

Таблиця 2.7 – Процентні витрати АТ " Ощадбанк "

Показники	2021		2022		2023		Абс. приріст, тис.грн	Темп зр.,%
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
Процентні витрати за фінансовими зобов'язаннями, що оцінюються за амортизованою вартістю:								
проценти за рахунками клієнтів	9146153	67,21	10391173	73,03	10318028	74,26	1171875	112,81
проценти за кредитами, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	2930568	21,53	3085460	21,69	2877824	20,71	-52744	98,20
проценти за іншими запозиченими коштами	399908	2,94	345 918	2,43	327860	2,36	-72048	81,98
проценти за субординованим боргом	203695	1,50	221499	1,56	246989	1,78	43294	121,25
проценти за коштами банків	928461	6,82	184112	1,29	124034	0,89	-804427	13,36
інші процентні витрати	0	0,00	11	0,00	4	0,00	4	
Всього процентних витрат	13608785	100,00	14228173	100,00	13894739	100,00	285954	102,10

Таблиця 2.8 містить аналіз комісійних витрат АТ «Ощадбанк» за 2021–2023 роки, розподілених за категоріями операцій. Операції з пластиковими картками демонструють суттєвий приріст. В абсолютному вираженні витрати зросли на 1 015 480 тис. грн, що є надзвичайно високим показником (264,52% за темпом зростання). Це свідчить про значне збільшення використання

пластикових карток клієнтами, що, ймовірно, пов'язано з підвищенням популярності безготівкових розрахунків, розвитком електронної комерції та переходом на цифрові технології у фінансових операціях. Водночас, витрати на розрахунково-касові операції зменшилися на 55 799 тис. грн, що складає 61,71% за темпом зменшення. Це може свідчити про певну стабілізацію або зниження активності в сфері безготівкових розрахунків, що, ймовірно, пов'язано з зменшенням фізичних операцій або зміною стратегічних підходів до обслуговування клієнтів.

Витрати на операції з іноземною валютою зросли на 3 897 тис. грн, що становить 131,99% за темпом зростання. Проте їх частка в загальних витратах зменшилась з 1,55% до 0,91%, що може свідчити про збільшення обсягу валютних операцій на фоні загального зростання витрат у банку. Операції з цінними паперами показали зниження витрат на 1 584 тис. грн (76,34%), що свідчить про зменшення активності банку в цій сфері, ймовірно, через погіршення умов ринку або зміну пріоритетів.

Витрати в категорії «Інші операції» зросли на 21 701 тис. грн (473,32% за темпом зростання), що вказує на збільшення кількості або вартості операцій, які не були включені в основні категорії. Це може свідчити про розширення спектру послуг або зміну структури комісійних витрат банку.

Загальний обсяг комісійних витрат банку зріс з 787 641 тис. грн у 2021 році до 1 771 336 тис. грн у 2023 році, що складає абсолютний приріст 983 695 тис. грн (224,89% за темпом зростання). Основним фактором цього зростання стали операції з пластиковими картками, частка яких у загальних витратах банку збільшилась з 78,36% до 92,17%. У той же час спостерігається зниження витрат на розрахунково-касові операції та операції з цінними паперами, що може свідчити про зміну стратегічних пріоритетів або трансформацію внутрішніх процесів банку. Ці зміни можуть бути результатом адаптації банку до нових економічних реалій та зростання популярності електронних платежів.

Таблиця 2.8 – Комісійні витрати АТ «Ощадбанк»

Показники	2021	2022	2023	Абс.	Темп

	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	приріст, тис.грн	зр.,%
Операції з пластиковими картками	617227	78,36	1087905	83,36	1632707	92,17	1015480	264,52
Розрахунково-касові операції	145723	18,50	176032	13,49	89924	5,08	-55799	61,71
Операції з іноземною валютою	12183	1,55	17739	1,36	16080	0,91	3897	131,99
Операції з цінними паперами	6695	0,85	9053	0,69	5111	0,29	-1584	76,34
Інші	5813	0,74	14350	1,10	27514	1,55	21701	473,32
Всього комісійних витрат	787641	100,00	1305079	100,00	1771336	100,00	983695	224,89

Висновки до розділу 2

Протягом 2021–2023 років АТ «Ощадбанк» демонструє суттєві зміни у своїй фінансовій діяльності, що свідчить про активну адаптацію до зовнішніх економічних викликів та ефективне управління фінансовими ресурсами. Середньорічна вартість активів зросла майже вдвічі у 2022 році порівняно з 2021 роком – з 122 962 642 тис. грн до 233 426 545 тис. грн, а у 2023 році цей показник продовжив зростання, досягнувши 241 320 003 тис. грн. Це свідчить про розширення операційної бази банку через залучення нових фінансових ресурсів та зростання інвестиційної активності. Водночас позитивні зміни спостерігалися у кредитному портфелі, який зріс з 41 312 602 тис. грн у 2021 році до 66 355 760 тис. грн у 2022 році, але у 2023 році відбулося незначне скорочення до 64 197 211 тис. грн. Це може бути зумовлене обережнішою кредитною політикою через нестабільність макроекономічного середовища. Зниження кредитного портфеля та зменшення міжнародних запозичень вказують на необхідність адаптації до нових економічних реалій і труднощі в залученні зовнішнього фінансування. Обсяг зобов'язань поступово зростав протягом аналізованого періоду, демонструючи стабільну динаміку: з 200 900 061 тис. грн у 2021 році до 220 576 449 тис. грн у 2023 році. У той же час власний капітал зменшився з 24 897 172 тис. грн у 2021 році до 19 047 311 тис. грн у 2022 році, що могло бути спричинено необхідністю формування резервів для покриття можливих збитків. Однак у 2023 році власний капітал зріс до 20 743 554 тис. грн, що свідчить про відновлення

фінансової стійкості. Зростання коштів клієнтів, які є важливим джерелом фінансування, також підтверджує високий рівень довіри до банку. У 2023 році цей показник досяг 194 155 423 тис. грн, що є свідченням стабільної основи для розвитку кредитування та інвестицій. Попри це, скорочення коштів від міжнародних організацій та зміни у структурі активів вимагають уваги до нових внутрішніх джерел фінансування. Позитивні зміни спостерігалися і в операційних показниках. Чистий прибуток банку зріс з 162 239 тис. грн у 2021 році до 2 776 323 тис. грн у 2023 році, що є результатом зростання доходів від основної діяльності, покращення операційної ефективності та оптимізації витрат. Рентабельність активів (ROA) зросла з 0,13% у 2021 році до 1,15% у 2023 році, а рентабельність власного капіталу (ROE) зросла до 13,38%, що свідчить про покращення прибутковості та ефективне використання капіталу. Водночас банк продовжував стабільно генерувати процентні доходи, незважаючи на зниження доходів від традиційних активів. Зростання доходів від коштів в банках і нові категорії доходів, зокрема від операцій з пластиковими картками, свідчать про адаптацію до нових фінансових умов і підвищення попиту на безготівкові послуги. Однак зниження доходів від позабалансових операцій та операцій з цінними паперами може вказувати на обмежений вплив цих напрямів на загальний дохід. Для подальшого зміцнення своєї позиції АТ «Ощадбанк» необхідно звернути увагу на підвищення ліквідності, диверсифікацію джерел доходів та зміцнення фінансових зв'язків з міжнародними інвесторами. Це сприятиме зниженню залежності від зовнішніх ризиків і забезпеченню стабільного розвитку в майбутньому.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ

3.1. Вплив інноваційного розвитку на фінансові ресурси та ефективність банків

Запропонована нами модель робить значний внесок в емпіричні дослідження, покращуючи розуміння впливу інноваційних технологій ШІ на фінансову ефективність банків у різних глобальних контекстах. По-перше, модель усуває прогалину в існуючій літературі, яка в основному зосереджена на аналізі окремих країн або дослідженнях на рівні фірми, використовуючи комплексний панельний аналіз даних 20 країн. Цей підхід дає ширший погляд на глобальну динаміку інновацій ШІ в банківському секторі. По-друге, дослідження заглиблюється в механізми, за допомогою яких штучний інтелект впливає на фінансову ефективність, враховуючи посередницькі фактори, як розвиток ІКТ, і змінні, що сповільнюють економічне зростання та регуляторне середовище. Цей новий аналіз розкриває складні шляхи, якими технологія ШІ перетворюється на відчутні фінансові результати. По-третє, у дослідженні використовується лонгітюдна перспектива, яка вивчає відкладені ефекти інновацій штучного інтелекту з плином часу, таким чином фіксуючи мінливий характер його впливу на фінансові показники [28].

В епоху цифрової трансформації банківської справи інтеграція технологій штучного інтелекту обіцяє революцію у фінансовій діяльності за рахунок підвищення операційної ефективності, прийняття стратегічних рішень та інновацій, орієнтованих на клієнта. Як саме інноваційні технології штучного інтелекту в банківській сфері та фінансах впливають на фінансову ефективність банків на глобальних ринках і яку роль відіграють економічне зростання та розвиток ІКТ у формуванні цих відносин? Інноваційна технологія штучного

інтелекту в банківській та фінансовій сферах (BFAITI) охоплює ряд програм, включаючи автоматизоване прийняття рішень, прогнозну аналітику та персоналізоване обслуговування клієнтів, які можуть оптимізувати операції, оптимізувати розподіл ресурсів і зменшити ризики у фінансових установах. Завдяки використанню інформації та автоматизації на основі штучного інтелекту банки можуть підвищити ефективність, зменшити витрати та підвищити прибутковість, що зрештою призведе до покращення фінансових показників [29].

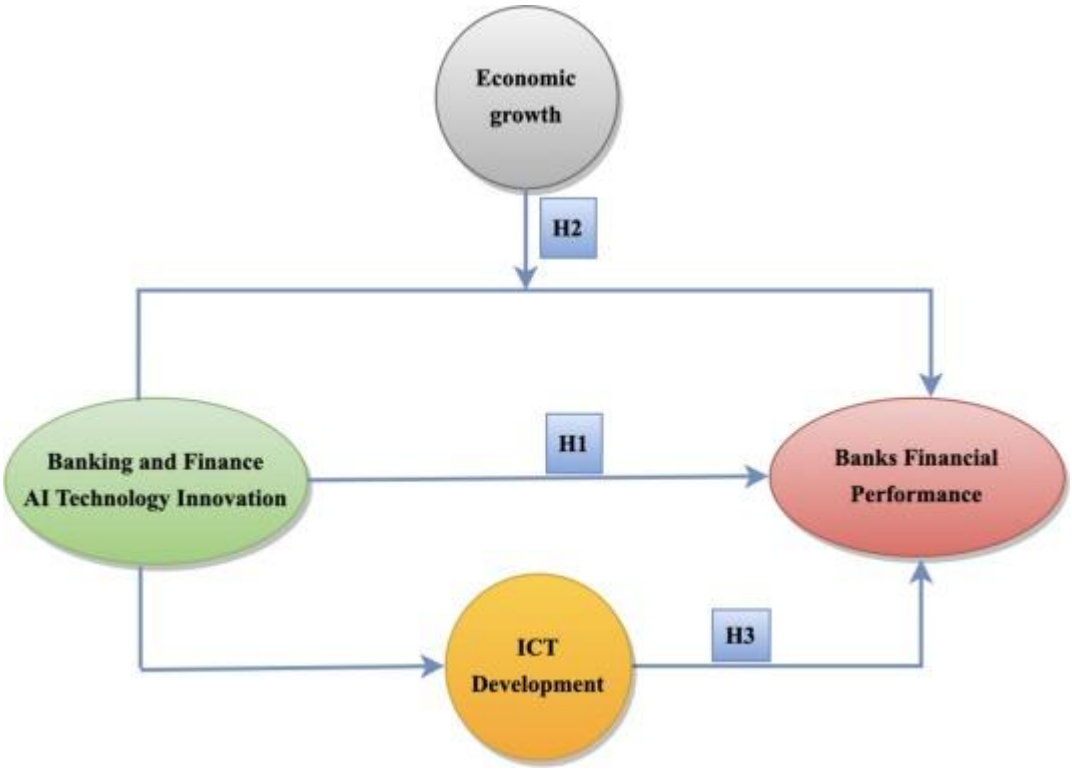

Рисунок 3.1 – Теоретичні механізми впливу цифровізації на фінансові ресурси та результати

Гіпотеза 1. BFAITI позитивно впливає на фінансову діяльність банків.

Економічне зростання створює сприятливе середовище для прийняття та впровадження інноваційних технологій ШІ в банківському секторі. У міру розвитку економіки банки мають більше фінансових ресурсів, технологічної інфраструктури та ринкового попиту, щоб інвестувати в рішення на основі ШІ. Крім того, економічне зростання може стимулювати інноваційні екосистеми, сприяючи співпраці між фінансовими установами, технологічними компаніями

та дослідницькими установами, тим самим прискорюючи розвиток і розповсюдження інновацій ШІ в банківській справі. Економічне розширення сприяє зростанню BFAITI для покращення фінансових показників банків [30].

Гіпотеза 2. Економічне зростання пом'якшує позитивний зв'язок між BFAITI та фінансовими показниками банків.

BFAITI сприяє розвитку та впровадженню інфраструктури ІКТ у фінансових установах. Оскільки банки інвестують у технології на основі штучного інтелекту, їм часто потрібно модернізувати свою інфраструктуру ІКТ, таку як зберігання даних, можливості обробки та підключення, щоб підтримувати впровадження та інтеграцію систем штучного інтелекту. Інновації штучного інтелекту сприяють розвитку ІКТ, дозволяючи банкам використовувати весь потенціал штучного інтелекту, що призводить до покращення операційної ефективності, процесів прийняття рішень і досвіду клієнтів, що в кінцевому підсумку призводить до покращення фінансових показників. Коротше кажучи, BFAITI покращує фінансову ефективність банків за рахунок розвитку ІКТ.

Гіпотеза 3. Розвиток ІКТ опосередковує зв'язок між BFAITI та фінансовими показниками банків.

По-перше, у дослідженні використовується тест CSD, заснований на методології, викладеній Песараном, щоб визначити будь-яку взаємозалежність між одиницями перехресного перерізу [31].

Далі в дослідженні використовується тест SH, розроблений Песараном і Ямагатою, щоб визначити, чи присутні неоднорідні коефіцієнти нахилу в панельних даних. Питання неоднорідності схилів, що випливає з різноманітних економічних і демографічних структур, також є ключовим в економетриці панельних даних.

Згодом у дослідженні проводиться модифікований тест на гетероскедастичність, дотримуючись підходу, запропонованого Люткеплем і Бурдою, щоб перевірити наявність гетероскедастичності, яка відноситься до непостійної дисперсії термінів помилки в регресійній моделі.

Рухаючись вперед, економетрична методологія продовжує тест на стаціонарність панелі з використанням розширених тестів Дікі-Фуллера (CADF) і тестів Ім Песарана і Шина (CIPS) [32].

Після оцінки стаціонарності змінної ми застосували можливі узагальнені найменші квадрати (FGLS), щоб проаналізувати еластичність впливу технологічних інновацій штучного інтелекту в банківській та фінансовій сфері (BFAITI) на фінансову ефективність банків [33].

Підводячи підсумок, FGLS є не тільки технічно надійним, але й методологічно передовим, що робить його ідеальним вибором для цього дослідження, щоб отримати точні, надійні та політично релевантні уявлення про те, як BFAITI впливає на фінансову діяльність банків у різних економічних контекстах.

Змінні, вимірювання та джерело наведені в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 – Змінні, вимірювання та джерело

змінна	символ	Одиниця вимірювання	Джерело
Фінансові показники банків	*БРОА*	Відсоток рентабельності активів банку після сплати податків	GFD
Інноваційні технології штучного інтелекту в банківській справі та фінансах	*BFAITI*	Подано патентні заявки – сфера: банківська справа та фінанси	CSET
Банківські непрацюючі кредити	*BNPL*	Відсоток	GFD
Регулятивний капітал банку	*BRC*	Відсоток	GFD
Економічне зростання	*GDPG*	Зростання ВВП (річний %)	WDI
Державне регулювання	*РЕГ*	Нормативна якість: оцінка	WDI
Розвиток ІКТ	*ІКТД*	Сума абонентів мобільного стільникового зв'язку (на 100 осіб) і окремих осіб, які користуються Інтернетом (% населення)	WDI

Описова та кореляційна статистика запропонованої моделі наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Описова та кореляційна статистика

змінна	*БРОА*	*BFAITI*	*BNL*	*BRC*	*GDPG*	*РЕГ*	*ІКТД*
Середній	0,65	18,586	3.143	15,885	2.201	0,999	191,418
станд. Dev.	0,536	61,197	3,269	2,824	3,315	0,788	35,142
мінімум	−1,526	0	0,236	11,397	−11,167	−0,58	68.13
Максимум	2,901	445	18,064	26,884	14.52	2,252	248,584
Кореляційна статистика							
БРОА	1						
BFAITI	0,141∗	1					
BNL	−0,341∗∗∗	−0,171∗	1				
BRC	−0,0476	−0,0970	−0,259∗∗∗	1			
GDPG	0,328∗∗∗	0,0159	−0,135∗	−0,229∗∗∗	1		
РЕГ	−0,247∗∗∗	0,0160	−0,400∗∗∗	0,364∗∗∗	−0,156∗	1	
ІКТД	−0,138∗	0,0242	−0,0370	0,343∗∗∗	−0,353∗∗∗	0,516∗∗∗	1

Примітка:p< 0,10,∗∗p< 0,05,∗∗∗p< 0,01.

Розраховані: SH, тести на гетероскедастичність і серійна кореляція наведена в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – SH, тести на гетероскедастичність і серійну кореляцію.

Тест	Статистика	P - значення
Однорідність схилу	2,475 ∗∗	0,013
Однорідність схилу (скоригована)	4,739 ∗∗∗	0,001
Модифікований критерій Вальда для погрупової гетероскедастичності	2821,43 ∗∗∗	0,0000
Серійний кореляційний LM(k)-тест Борна і Брайтунга	2,02 ∗∗	0,044

Примітка: ∗∗ p < 0,05, ∗∗∗ p < 0,01.

Тести CSD, CIPS і CADF наведені в таблиці 3.4

Таблиця 3.4 – Тести CSD, CIPS і CADF.

Змінні	CSD тест	CIPS		CADF	
Порожня клітинка	Порожня клітинка	Рівень	1-а відмінність	Рівень	1-а відмінність
БРОА	25,568245 ***	−2,121	−3,457 ***	−1,803	−2,364 **
BFAITI	25,950219 ***	−4,053 ***	−4,320 ***	−3,006 ***	−3,505 ***
BNL	38,3998 ***	−1,957	−2,673 ***	−1,716	−2,207**
BRC	41,136116 ***	−1,991	−2,590 **	−2,356 ***	−3,005 ***
GDPG	27,991821 ***	−2,373 **	−3,461 ***	−1,982	−2,114 *
РЕГ	14,594454 ***	−1,917	−3,085 ***	−1,405	−2,286 **
ІКТД	41,253054 ***	−2,435 **	−3,369 ***	−1,776	−2,144 *

Примітка: * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01.

Результати базової регресії та ефекту моделювання наведені в таблиці 3.5

Таблиця 3.5 – Результати базової регресії та ефекту моделювання

Змінні	(1)	(2)
Порожня клітинка	БРОА	БРОА
BFAITI	0,000899**	−0,00216 **
	(2,36)	(−2,21)
BNL	−0,0703 ***	−0,0720 ***
	(−6,84)	(−7,00)
BRC	0,0146**	0,0163**
	(2,17)	(2,40)
GDPG	0,0327***	0,0333***
	(4,39)	(4,50)
РЕГ	−0,208 ***	−0,256 ***
	(−5,51)	(−6,70)
BFAITI*GDPG		0,00181**
		(2,35)
Постійний	0,729***	0,769***
	(5,86)	(6,15)
Спостереження	220	220
Wald chi 2	105,25 ***	127,06 ***

Примітка: * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01; z статистика в дужках.

Результати медіативного ефекту наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Результати медіативного ефекту

Змінні	(1)	(2)	(3)
Порожня клітинка	БРОА	ІКТД	БРОА
BFAITI	0,000899**	0,0443*	0,000713 *
	(2,36)	(1,76)	(1,62)
ІКТД			0,00123
			(1,23)
Постійний	0,729***	127,8***	0,601***
	(5,86)	(21,33)	(2,99)
Контрольні змінні	ТАК	ТАК	ТАК
Спостереження	220	220	220
Wald chi 2	105,25 ***	333,27 ***	114,71 ***

Примітка: * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01; z статистика в дужках.

Результати відкладених ефектів наведені в таблиці 3.7

Таблиця 3.7 – Результати відкладених ефектів

Змінні	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Порожня клітинка	БРОА	БРОА	БРОА	БРОА	БРОА
БФАІТІ-1	0,000898 **				
	(2,50)				
БФАІТІ-2		0,000901 *			
		(1,94)			
БФАІТІ-3			0,000839		
			(1,35)		
БФАІТІ-4				0,000488	
				(0,61)	
БФАІТІ-5					−0,000342
					(–0,40)
Постійний	0,648 ***	0,646 ***	0,644***	0,645 ***	0,648 ***

Змінні	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Порожня клітинка	БРОА	БРОА	БРОА	БРОА	БРОА
	(39,72)	(39,59)	(39,33)	(39,08)	(39,29)
Контрольні змінні	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК
Спостереження	219	218	217	216	215
Wald chi 2	6,23 **	3,77 *	1.83	0,37	0,16

Примітка: * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01; z статистика в дужках.

Результати випробувань на міцність наведені в таблиці 3.8

Таблиця 3.8 – Результати випробувань на міцність

Змінні	**(1)**	**(2)**
Порожня клітинка	**2-ступінчаста система GMM**	***BROE***
Л.БРОА	0,120 *	
	(1,85)	
BFAITI	0,000411 ***	0,00273*
	(3,68)	(1,90)
Постійний	0,663***	12,58 ***
	(3,40)	(6,20)
Контрольні змінні	ТАК	ТАК
Спостереження	200	220
F статистика/ Wald chi ^{2}	295,6***	58,29 ***
Інструменти	18	
Групи	20	
AR (1)	−1,79 *	
AR (2)	1.19	
Проба Саргана	116,37 ***	
тест Хансена	12.94	

Примітка: * p < 0,10, ** p < 0,05, *** p < 0,01; z статистика в дужках.

У цьому підрозділі кваліфікаційної роботи розглядається складний взаємозв’язок між інноваційними технологіями штучного інтелекту в банківській справі та фінансах і фінансовою діяльністю банків. Він аналізує

панельні дані з 20 економік, використовуючи метод FGLS для первинних оцінок і двоетапну системну техніку GMM для проведення перевірок надійності. Це дослідження має на меті вивчити такі дослідницькі питання: чи покращують інноваційні технології штучного інтелекту фінансові показники банків? Які механізми керують цими відносинами? Крім того, чи впливають інноваційні технології штучного інтелекту на фінансові показники банків у різні періоди затримки? Отримані дані показують, що інноваційні технології штучного інтелекту в банківській та фінансовій сферах позитивно впливають на рентабельність активів банків, вказуючи на те, що збільшення інновацій у технології штучного інтелекту в банківській та фінансовій сфері покращує фінансову ефективність банків. І навпаки, непрацюючі кредити негативно впливають на BROA, підкреслюючи згубний вплив якості активів на прибутковість банків. Крім того, регулятивний капітал та економічне зростання демонструють позитивні зв'язки з BROA, що свідчить про те, що сильніший регулятивний капітал і сприятливе економічне середовище сприяють покращенню фінансових показників. Однак державні нормативні акти негативно впливають на BROA, підкреслюючи проблеми, пов'язані з нормативною базою для прибутковості банків. Крім того, взаємодія між BFAITI та економічним зростанням підкреслює важливість поєднання інноваційних технологій штучного інтелекту з економічним зростанням для максимізації його позитивного впливу на фінансову діяльність банків. Крім того, аналіз посередництва показує, що розвиток ІКТ відіграє вирішальну роль у посередництві взаємозв'язку між BFAITI та фінансовою діяльністю банків, вказуючи на те, що вдосконалення інфраструктури ІКТ сприяє перетворенню технологічних інновацій ШІ на покращення фінансових результатів для банків. Враховуючи відстрочені наслідки інноваційних технологій штучного інтелекту, дослідження показує динамічний зв'язок між BFAITI та фінансовими показниками банків з часом. У той час як початковий сплеск інновацій призводить до негайного покращення фінансових показників, тривалий вплив витрат на інновації або зменшення вигод може призвести до зниження

продуктивності з часом. Нарешті, аналіз надійності підтверджує узгодженість і надійність вихідних даних, підкріплюючи позитивний зв'язок між BFAITI та фінансовими показниками банків за різними методологіями та змінними вимірювання. Це дослідження підкреслює важливу роль інноваційної технології штучного інтелекту в банківській та фінансовій сферах у покращенні фінансової ефективності банків, а також наголошує на необхідності інтеграції контекстуальних факторів, таких як економічне зростання, нормативна база та розвиток ІКТ, щоб повною мірою використовувати переваги штучного інтелекту.

Виходячи з викладених вище висновків, можна запропонувати кілька політичних наслідків для використання потенційних переваг інноваційних технологій штучного інтелекту в банківській та фінансовій сферах, одночасно вирішуючи пов'язані з цим проблеми. По-перше, має бути просування екосистеми інновацій ШІ. Уряди та регуляторні органи в 20 країнах повинні стимулювати та підтримувати розвиток екосистеми інновацій штучного інтелекту в банківському та фінансовому секторі. Це включає фінансування науково-дослідних ініціатив, надання податкових пільг для інвестицій у штучний інтелект та сприяння співпраці між фінансовими установами, технологічними компаніями та науковими установами. Таким чином політики можуть стимулювати інновації, підвищувати конкурентоспроможність банківського сектору та створювати середовище, сприятливе для зростання за допомогою ШІ. По-друге, регулюючим органам необхідно оновити та адаптувати нормативно-правову базу, щоб відповідати стрімкому розвитку технологій штучного інтелекту, одночасно забезпечуючи захист споживачів, конфіденційність даних і фінансову стабільність. Це передбачає встановлення чітких інструкцій щодо впровадження штучного інтелекту в банківську справу, проведення регулярних аудитів систем штучного інтелекту та сприяння прозорості та зрозумілим процесам прийняття рішень на основі штучного інтелекту. Такі заходи допоможуть зміцнити довіру до систем штучного інтелекту, захистити від потенційних ризиків і забезпечити відповідність

впровадження ШІ нормативним стандартам. По-третє, політики повинні віддати пріоритет інвестиціям в інфраструктуру ІКТ для підтримки впровадження та впровадження технологій ШІ в банківському секторі. Це включає розширення широкосмугового доступу, посилення заходів кібербезпеки та сприяння цифровій грамотності серед населення. Зміцнення інфраструктури ІКТ має вирішальне значення для максимізації переваг технології ШІ та забезпечення того, щоб усі зацікавлені сторони могли ефективно використовувати можливості ШІ. По-четверте, фінансові установи повинні зосередитися на вдосконаленні методів управління ризиками та якості активів, щоб пом’якшити негативний вплив непрацюючих кредитів на фінансові результати. Це може включати впровадження суворіших стандартів кредитування, удосконалення моделей оцінки кредитного ризику за допомогою штучного інтелекту та диверсифікацію кредитних портфелів для зменшення ризику концентрації. Прийнявши надійні стратегії управління ризиками, банки можуть підвищити свою стійкість і стабільність перед обличчям економічних коливань. По-п'яте, уряди повинні впроваджувати політику, спрямовану на сприяння економічному зростанню та синергії інновацій. Це включає сприяння підприємництву, інвестиції в освіту та розвиток навичок у сферах STEM, а також сприяння співпраці між державним і приватним секторами для використання технологій ШІ для економічного розвитку. Поєднуючи інновації ШІ зі стратегіями економічного зростання, країни можуть створити стійке середовище для впровадження та використання ШІ. По-шосте, фінансові установи повинні прийняти підходи до довгострокового стратегічного планування, які враховують динамічну природу інноваційних технологій штучного інтелекту та їх потенційний відстрочений вплив на фінансову ефективність.Це передбачає проведення регулярних оцінок стратегій впровадження штучного інтелекту, моніторинг галузевих тенденцій і відповідне коригування бізнес-моделей. Стратегічне планування дозволить банкам випереджати технологічний прогрес і постійно оптимізувати свої ініціативи, керовані ШІ. По-сьоме, політики та регулятори повинні створити механізми постійного моніторингу та оцінки впровадження ШІ в банківському

секторі. Це забезпечує відповідність нормам, оцінює потенційні ризики та вимірює ефективність ініціатив, керованих штучним інтелектом, у покращенні фінансових показників і результатів для клієнтів. Постійний моніторинг допоможе підтримувати цілісність і надійність систем ШІ, одночасно сприяючи інноваціям. Нарешті, слід заохочувати міжнародне співробітництво та ініціативи з обміну знаннями, щоб сприяти обміну найкращими практиками, отриманими уроками та регуляторним досвідом, пов'язаним із впровадженням ШІ в банківському та фінансовому секторах. Просування глобальних стандартів і рамок для відповідального управління ШІ сприятиме інноваціям, підвищенню конкурентоспроможності та гарантуватиме, що технології ШІ сприятимуть цілям сталого розвитку. Впроваджуючи ці політичні рекомендації, зацікавлені сторони можуть ефективно використовувати банківські та фінансові інновації технологій штучного інтелекту для стимулювання сталого економічного зростання, підвищення фінансової стабільності та покращення загального добробуту суспільства. Це дослідження не лише надає інформацію для формування політики у 20 країнах, але й надає корисну інформацію для практиків, дослідників і глобальних зусиль, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку.Це дослідження не лише надає інформацію для формування політики у 20 країнах, але й надає корисну інформацію для практиків, дослідників і глобальних зусиль, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку.Це дослідження не лише надає інформацію для формування політики у 20 країнах, але й надає корисну інформацію для практиків, дослідників і глобальних зусиль, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку.

3.2. Визначення достатності банківського капіталу

Питання адекватності капіталу банків має винятково важливе значення для забезпечення стабільності фінансової системи, ефективного функціонування кредитних установ, а також для захисту інтересів вкладників і кредиторів. В умовах глобалізації фінансових ринків, розвитку нових банківських продуктів і

послуг, зростаючих ризиків і високої конкуренції, проблема забезпечення достатнього рівня капіталу є одним із ключових аспектів, які визначають стійкість банківської системи та її здатність функціонувати в кризових ситуаціях. Адекватність капіталу банку можна трактувати як здатність установи покривати свої потенційні збитки та утримувати необхідний рівень ліквідності, щоб задовольняти вимоги вкладників та виконувати свої зобов'язання перед кредиторами.

Адекватність капіталу в банківському секторі є одним із ключових елементів для підтримки стабільності не лише окремих банків, а й усієї банківської системи в цілому. Капітал виконує кілька важливих функцій, зокрема захист від ризиків і забезпечення ліквідності банку, що дозволяє йому виконувати свої фінансові зобов'язання перед вкладниками, інвесторами та регулюючими органами. Розмір капіталу є важливим індикатором для визначення рівня платоспроможності банку та його здатності пережити фінансові труднощі, а також для прийняття рішення про надання кредитів або залучення нових інвестицій.

Одним з основних факторів, що впливають на адекватність капіталу, є ризики, з якими стикається банк. Вони можуть бути різного виду: кредитний, ринковий, операційний, валютний, та інші. Ризики можуть призводити до збитків, які потрібно покрити саме за рахунок капіталу. Отже, банк має забезпечити достатній обсяг капіталу для покриття можливих збитків, що виникають унаслідок реалізації різноманітних ризиків.

Розрахунок адекватності капіталу є складним процесом, що потребує врахування різноманітних факторів і ризиків, зокрема ризиків кредитної діяльності, ринкових умов, а також ліквідності банку. Система Базельських стандартів, розроблених Базельським комітетом з банківського нагляду, є основним міжнародним підходом до визначення адекватності капіталу. Усі банки, що працюють в міжнародному середовищі, повинні відповідати вимогам Базельських угод, що включають мінімальні вимоги до капіталу.

На практиці визначення адекватності капіталу може здійснюватися кількома методами, серед яких:

Метод левериджу – це класичний підхід, який полягає у визначенні співвідношення між власним капіталом та загальним обсягом активів банку. Цей метод показує, який відсоток активів може бути покритий власним капіталом. Левериджний коефіцієнт визначається як відношення власного капіталу до загальних активів. Проблема цього методу полягає в тому, що він не враховує ризиків, пов’язаних із активами, що є важливим аспектом у сучасній банківській практиці.

Метод визначення капіталу на основі ризиків – у цьому підході капітал визначається виходячи з ризиків, з якими стикається банк. Основний принцип цього методу полягає в тому, щоб кожен актив, залежно від його ризиковості, мав свою частку капіталу, який має покривати потенційні збитки. Для кожного виду активів і зобов'язань застосовується певний коефіцієнт ризику. Для активів з високим рівнем ризику (наприклад, кредитів на неплатоспроможних позичальників) резервується більше капіталу, ніж для більш безпечних активів (наприклад, державних облігацій).

Метод визначення мінімального капіталу за Базельськими стандартами – це найбільш широко застосовуваний метод у міжнародній банківській практиці, що базується на вимогах, встановлених Базельським комітетом з банківського нагляду. Базель I (1988) установлює мінімальний капітал для покриття кредитних ризиків на рівні 8% від усіх ризикованих активів. Згодом цей стандарт було вдосконалено в рамках Базель II і Базель III, де були введені додаткові вимоги щодо покриття операційних і ринкових ризиків, а також встановлено вимоги до ліквідності і стрес-тестування.

Метод стрес-тестування – цей метод передбачає оцінку здатності банку витримати фінансові потрясіння та кризові ситуації, зокрема різкі зміни на фінансових ринках або економічні шоки. Стрес-тестування дозволяє визначити, наскільки адекватний капітал банку в умовах різних сценаріїв кризових ситуацій,

таких як різке зростання відсоткових ставок або різке падіння ринкових цін активів.

Міжнародні стандарти відіграють ключову роль у визначенні мінімальних вимог до капіталу банків, забезпечуючи гармонізацію підходів до банківського регулювання на світовому рівні. Один із найважливіших міжнародних стандартів у цій галузі – це Базельські угоди.

Перша Базельська угода (Базель I), підписана у 1988 році, визначила базові вимоги до капіталу банків і встановила мінімальний рівень достатності капіталу на рівні 8% від ризикованих активів. У Базель I передбачалося, що цей капітал повинен покривати лише кредитний ризик, що був визначений на основі різних типів активів банку. Проте з часом стало очевидно, що в умовах глобалізації та розвитку фінансових ринків недостатньо враховувати лише кредитний ризик.

Згодом у 2004 році було прийнято Базель II, який розширив систему оцінки капіталу, включивши до неї не лише кредитний, а й операційний і ринковий ризики. Згідно з Базель II, банки повинні були зважувати активи на основі їх ризикованості, а також застосовувати нові інструменти для визначення рівня капіталу, зокрема методи стрес-тестування та внутрішнє оцінювання ризиків. Базель II також ввів поняття «експозицій за ризиками», яке дозволяє точніше визначати капітал для різних видів активів і зобов’язань.

Після глобальної фінансової кризи 2007-2008 років була розроблена Базель III, яка забезпечує ще жорсткіші вимоги до капіталу, ліквідності та стійкості банків. Окрім посилених вимог щодо рівня достатності капіталу, Базель III ввів нові вимоги до капіталу для покриття ліквідних активів, що дозволяє банкам краще справлятися з короткостроковими кризовими ситуаціями. Це було необхідно для того, щоб банки змогли пережити фінансові потрясіння, зокрема великий дефіцит ліквідності, який спостерігався під час світової фінансової кризи.

В Україні регулювання адекватності капіталу банків здійснюється Національним банком України (НБУ). НБУ застосовує вимоги, що базуються на

міжнародних стандартах Базель I, II і III, при цьому враховуються специфічні особливості вітчизняної банківської системи.

Зокрема, банки в Україні зобов'язані дотримуватися нормативів капіталу, що визначаються як у грошовому вираженні, так і за допомогою процентних показників, що визначають рівень ліквідності та платоспроможності банку. Наприклад, на 2023 рік НБУ вимагав від банків підтримувати достатність основного капіталу на рівні не менше 10% від ризикових активів, що є важливим показником платоспроможності банківської системи.

З огляду на постійну еволюцію банківської практики і регулювання, українські банки повинні забезпечити належний рівень капіталу для покриття не тільки традиційних кредитних ризиків, але й інших факторів, таких як валютні та операційні ризики. Водночас національний регулятор намагається забезпечити рівень капіталу, що є адекватним умовам стабільного економічного розвитку країни.

У майбутньому важливим завданням буде розвиток системи оцінки капіталу банків, що враховує не лише традиційні ризики, але й нові виклики, такі як кіберзагрози та екологічні ризики. Крім того, важливим аспектом є підвищення ефективності використання капіталу банками з урахуванням інноваційних технологій, таких як цифрові активи та фінансові технології (fintech).

Також необхідно враховувати розвиток глобальних стандартів щодо капіталу, щоб забезпечити безперервну адаптацію національних систем регулювання до змін у міжнародному банківському середовищі.

Розрахунок достатності капіталу для АТ «Ощадбанк» на основі даних 2023 року

1. Визначення нормативів достатності капіталу за Базельською угодою та вимогами НБУ

Вихідні дані:

Власний капітал на початок року: 19 551 908 тис. грн.

Власний капітал на кінець року: 21 935 199 тис. грн.

Активи зважені на ризик (розрахунок виконується):

Таблиця 3.9 – Активи зважені за ризиковими коефіцієнтами

Назва активу	Сума (тис. грн.)	Коефіцієнт ризику (%)	Активи, зважені за ризиком (тис. грн.)
Високоліквідні активи	26 514 696	0	0
Ліквідні активи	100	0	0
Кредити та заборгованість клієнтів	63 226 077	100	63 226 077
Інвестиційний портфель	130 909 867	20	26 181 973,4
Основні засоби та нематеріальні активи	9 725 360	100	9 725 360
Інше	3 162 784	50	1 581 392

Загальна сума активів, зважених за ризиком:

63226077+26181973,4+9725360+1581392=100714802,4 тис. грн.63 226 077 + 26 181 973,4 + 9 725 360 + 1 581 392 = 100 714 802,4 тис. грн.

Розрахунок нормативів:

N1 (основний капітал/активи, зважені за ризиком):

N1=(21935199/100714802,4)×100=21,78%

N2 (сукупний капітал/активи, зважені за ризиком):

N2=(21935199/100714802,4)×100=21,78%

Н4 (сукупний капітал/загальні активи):

Н4=(21935199/233538884)×100=9,39%

2. Оцінка впливу розширення кредитної діяльності на 20%

Збільшення кредитного портфеля:

ΔКредити=63226077×0,2=12645215,4 тис. грн.

Новий обсяг активів, зважених на ризик:

Активи, зважені на ризик =100714802,4+12645215,4=113360017,8 тис.грн.

Таблиця 3.10 – Результати розрахунку нормативів достатності капіталу АТ «Ощадбанк»

Норматив	На початок року (%)	На кінець року (%)	Після розширення кредитного портфеля (%)
N1	19,42	21,78	19,35
N2	19,42	21,78	19,35
Н4	7,85	9,39	8,91

Аналіз нормативів достатності капіталу АТ «Ощадбанк» за 2023 рік показав, що банк дотримується як міжнародних стандартів (Базель III), так і вимог Національного банку України (НБУ). На початок року показники основного капіталу (N1), сукупного капіталу (N2) та нормативу достатності капіталу (H4) становили відповідно 19,42%, 19,42% і 7,85%, що значно перевищує мінімальні нормативні вимоги (4% для N1 і 8% для N2). На кінець року зазначені показники зросли до 21,78% для N1 та N2 і до 9,39% для H4, що свідчить про позитивну динаміку та посилення капітальної позиції банку.

Однак розширення кредитного портфеля на 20% призвело б до зменшення значень нормативів: до 19,35% для N1 та N2 і до 8,91% для H4. Незважаючи на це, усі показники залишаються в межах встановлених вимог. Така ситуація свідчить про достатню капітальну стійкість банку, але демонструє потребу в уважному моніторингу з боку менеджменту, оскільки значення N2 наближається до мінімального порогу 8%.

Аналітичне обґрунтування

Зменшення ліквідності активів. Протягом 2023 року спостерігалося суттєве скорочення високоліквідних активів банку (на 53,32%), що може свідчити про підвищення концентрації коштів у довгострокових інвестиціях або зменшення залучених клієнтських коштів. Це знижує миттєву платоспроможність банку та підвищує ризик дефіциту ліквідності.

Покращення власного капіталу. Зростання власного капіталу на 12,19% дозволило банку зміцнити нормативи достатності капіталу, компенсуючи часткове зниження кредитоспроможності.

Ризикованість кредитного портфеля. Основна частина активів банку – це кредити (27,07% на кінець року), які мають високий коефіцієнт ризику (100%). Подальше розширення кредитування може створити ризики невиконання капітальних нормативів, особливо за умови погіршення макроекономічної ситуації.

Пропозиції

Диверсифікація активів. Для підвищення фінансової стійкості банку необхідно спрямувати частину коштів на менш ризикові інструменти, такі як цінні папери з низьким рівнем ризику або депозити в інших банках.

Залучення додаткового капіталу: Рекомендується збільшити власний капітал шляхом залучення коштів через емісію акцій, субординований борг або інші механізми, щоб забезпечити дотримання нормативу N2 навіть у разі значного зростання кредитного портфеля.

Підвищення ефективності управління кредитами. Запровадження системи оцінки кредитного ризику з акцентом на якість портфеля. Це допоможе знизити ризики неповернення кредитів і поліпшити платоспроможність клієнтів.

Моніторинг ліквідності. Рекомендується зміцнити короткострокову ліквідність шляхом активнішого залучення клієнтських коштів та оптимізації структури зобов'язань.

Таким чином, попри позитивну динаміку капітальних показників у 2023 році, подальше розширення кредитної діяльності потребує обережного підходу та проактивного управління капіталом для збереження стабільності банку.

Висновки до розділу 3 кваліфікаційної роботи

У цьому розділі досліджено вплив інноваційних технологій штучного інтелекту на фінансову діяльність банків та проаналізовано нормативні показники капіталу АТ «Ощадбанк» у 2023 році. Зокрема, аналіз панельних даних із 20 економік підтвердив, що впровадження технологій штучного інтелекту позитивно впливає на рентабельність активів банків (BROA), сприяючи підвищенню їхньої фінансової ефективності. Виявлено, що регулятивний капітал та економічне зростання мають позитивний вплив на фінансові показники, тоді як непрацюючі кредити та надмірні регулятивні обмеження – негативний. Важливу роль у посередництві між впровадженням інновацій ШІ та фінансовими показниками відіграє розвиток інфраструктури ІКТ. Також доведено, що ефект від інновацій може змінюватися з часом, і для максимізації його переваг необхідне стратегічне довгострокове планування.

Аналіз капітальної стійкості АТ «Ощадбанк» за 2023 рік показав, що банк відповідає вимогам як Базель ІІІ, так і НБУ, демонструючи позитивну динаміку нормативів основного, сукупного та достатності капіталу (відповідно зростання до 21,78%, 21,78% та 9,39% на кінець року). Попри це, зниження ліквідності активів та високий ризик кредитного портфеля вказують на потенційні виклики для фінансової стійкості. Подальше розширення кредитного портфеля може погіршити капітальні нормативи, хоча банк наразі залишається в межах регулятивних вимог.

На основі аналізу сформульовано рекомендації: диверсифікація активів, залучення додаткового капіталу, підвищення ефективності управління кредитним ризиком, зміцнення ліквідності та довгострокове стратегічне планування. Це сприятиме забезпеченню фінансової стабільності банку, ефективному управлінню ризиками та адаптації до умов мінливого економічного середовища. Таким чином, результати цього розділу підкреслюють значення інноваційних технологій ШІ для підвищення ефективності банків та важливість обережного управління капіталом для підтримання стійкості фінансових установ.

ВИСНОВКИ

Цифровізація радикально змінює традиційні підходи до банківської діяльності, інтегруючи новітні технології у фінансову сферу, що дозволяє підвищувати якість сервісу, знижувати витрати та розширювати доступ до послуг. Використання таких інновацій, як штучний інтелект, блокчейн і великі дані, сприяє оптимізації банківських процесів, персоналізації фінансових рішень і зміцненню конкурентоспроможності. Цифрові інструменти, такі як Alipay і WeChat, змінюють споживчі очікування та підходи до фінансової взаємодії, стимулюючи банки до адаптації. У кризові періоди цифровізація дозволяє забезпечувати стійкість банківської діяльності завдяки автоматизації процесів,

швидкому прогнозуванню ризиків і оперативній реакції на зміну клієнтських потреб.

Державні банки активно інтегрують фінансові технології, забезпечуючи підтримку економічного розвитку через інфраструктурні та соціальні програми, а також стимулюючи малий і середній бізнес. Вони виступають стратегічними гравцями, які гарантують стабільне фінансування ключових секторів економіки та підтримку національних програм розвитку, особливо під час економічних криз. Водночас такі установи стикаються з викликами, пов'язаними з регуляторними обмеженнями, необхідністю модернізації управлінських структур та політичним впливом. Використання інновацій, таких як блокчейн і цифрові валюти, дозволяє знижувати транзакційні витрати та забезпечувати стабільність навіть за умов міжнародних криз.

Протягом 2021–2023 років АТ «Ощадбанк» продемонстрував позитивні результати, що відображають адаптацію до нових економічних реалій. Значне зростання активів майже вдвічі (з 122 962 642 тис. грн у 2021 році до 241 320 003 тис. грн у 2023 році) та зростання прибутковості до 2 776 323 тис. грн у 2023 році свідчать про ефективне управління ресурсами та успішну модернізацію діяльності. Однак, скорочення міжнародних запозичень і зміни у структурі активів вимагають диверсифікації джерел доходів та зміцнення зв'язків із міжнародними партнерами. Зниження ліквідності активів та ризики кредитного портфеля залишаються ключовими аспектами, які потребують уваги.

Дослідження впливу технологій штучного інтелекту на фінансову ефективність банків підтвердило їх позитивний вплив на рентабельність активів (BROA), що відображає підвищення ефективності операційного управління. Дані 20 економік свідчать, що застосування ШІ сприяє покращенню операційних показників банків через автоматизацію процесів, оптимізацію управління ризиками та прогнозування фінансових результатів. Крім того, виявлено, що регулятивний капітал та економічне зростання позитивно впливають на фінансові показники банків, тоді як високий рівень непрацюючих кредитів і надмірні регулятивні обмеження стримують розвиток. Розвинена

інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відіграє важливу роль у посиленні ефекту від впровадження ШІ, оскільки створює технічну базу для інноваційних рішень. Однак вплив інновацій ШІ змінюється з часом, що вимагає стратегічного довгострокового планування для забезпечення стійких результатів.

У 2023 році АТ «Ощадбанк» продемонстрував відповідність вимогам Базель ІІІ та НБУ. Основні нормативи капіталу продемонстрували стабільне зростання: норматив основного капіталу та сукупного капіталу досягли 21,78%, а норматив достатності капіталу склав 9,39%. Це свідчить про здатність банку виконувати регулятивні вимоги, незважаючи на виклики макроекономічного середовища. Водночас, висока частка кредитних ризиків та зниження ліквідності активів створюють потенційні загрози для фінансової стійкості банку. Подальше зростання кредитного портфеля може мати негативний вплив на капітальні нормативи, якщо не буде забезпечено достатню капіталізацію.

Для зміцнення фінансової позиції рекомендовано диверсифікувати структуру активів, посилити управління кредитними ризиками, збільшити обсяги ліквідних активів та залучити додатковий капітал. Стратегічне планування має враховувати необхідність дотримання регулятивних вимог, зокрема щодо ліквідності та капітальної адекватності. Важливим є розвиток довгострокових фінансових зв’язків із міжнародними партнерами для стабілізації фінансування у періоди невизначеності.

Результати дослідження підкреслюють ключову роль фінансових технологій та штучного інтелекту у підвищенні ефективності банківської діяльності. Водночас для підтримання стійкості необхідний стратегічний підхід до управління капіталом, ризиками та дотримання регулятивних вимог. АТ «Ощадбанк», демонструючи позитивні результати, має зосередитись на зміцненні фінансової стійкості, диверсифікації доходів та оптимізації управління кредитним портфелем, що забезпечить його адаптацію до сучасних викликів і подальший стабільний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. An Overview of Financial Technology Innovation / C.-C. Chen et al. WWW '22: The ACM Web Conference 2022, Virtual Event, Lyon France. New York, NY, USA, 2022. URL: https://doi.org/10.1145/3487553.3524868 (date of access: 25.11.2024).

2. Fintech application on banking stability using Big Data of an emerging economy / F. Yin et al. Journal of Cloud Computing. 2022. Vol. 11, no. 1. URL: https://doi.org/10.1186/s13677-022-00320-7 (date of access: 25.11.2024).

3. Does fintech innovation promote enterprise transformation? Evidence from China / S. Luo et al. Technology in Society. 2022. Vol. 68. P. 101821. URL: https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101821 (date of access: 25.11.2024).

4. 3. Research on Temporal and Spatial Differentiation and Impact Paths of Agricultural Grey Water Footprints in the Yellow River Basin / R. Xu et al. Water. 2022. Vol. 14, no. 17. P. 2759. URL: https://doi.org/10.3390/w14172759 (date of access: 25.11.2024).

5. B.F. Filip. Determinants of the profitability in the banking systems of Western European countries 25th International Business Information Management Association Conference - Innovation Vision 2020: from Regional Development Sustainability to Global Economic Growth, IBIMA 2015, May 7, 2015 - May 8, 2015, International Business Information Management Association, IBIMA, Amsterdam, Netherlands (2015), pp. 443-453

6. M.A. Afandi, A. Muta'ali. Will traditional bank's customers switch to Fintech lending? A perspective of push-pull-mooring framework 11th International Conference on Information Management and Engineering, ICIME 2019, September 19, 2019 - September 21, 2019, Association for Computing Machinery, London, United kingdom (2019), pp. 38-43, 10.1145/3373744.3373752

7. Evian M., Limijaya A., Hutagaol-Martowidjojo Y. An Analysis on the Effect of E-Banking on Bank Performance in Indonesia. 2021 International Conference on Information Management and Technology (ICIMTech), Jakarta, Indonesia, 19–20 August 2021. 2021. URL: https://doi.org/10.1109/icimtech53080.2021.9535039 (date of access: 25.11.2024).

8. Association of European Development Finance Institutions (EDFI). "About DFIs: European DFIs." Available at: https://www.edfi.eu/about-dfis/what-is-a-dfi/.

9. Bai, Q. *Comparative Studies on the Export Import Policy-Based Financial Architecture in Different Countries.* China Financial Publishing House, Beijing, 2003.

10. Bai, Q. *The Study on the Function of the Policy-Based Finance: The Development of China's Policy-Based Finance.* China Financial Publishing House, Beijing, 2008.

11. Bai, Q., and Qu, S. *Comparative Study on Policy-Based Financial Institutions in Different Countries.* China Financial Publishing House, Beijing, 1993.

12. Bai, Q., and Wang, W. *Comparative Study on Development and Policy-Based Financial Architecture in Different Countries.* China Financial Publishing House, Beijing, 2005.

13. Bai, Q., Xu, A., and Wang, X. *Comparative Study on Agricultural Policy-Based Development Financial Architecture in Different Countries.* China Financial Publishing House, Beijing, 2006.

14. Bai, Q., Liu, G., and Guo, C. *Comparative Studies on the Financial Architecture in Different Countries.* China Financial Publishing House, Beijing, 2008.

15. Bruck, N. "The Role of Development Banks in the Twenty-First Century." *Journal of Emerging Markets,* vol. 3, no. 3, 1998, pp. 39–67.

16. Cameron, R.E. "The Crédit Mobilier and the Economic Development of Europe." *Journal of Political Economy,* vol. 61, no. 6, 1953, pp. 461–488.

17. Chen, M. "State Actors, Market Games: Credit Guarantees and the Funding of China Development Bank." *New Political Economy,* vol. 25, no. 3, 2020, pp. 453–468.

18. China Development Bank and Renmin University. *Development Finance in China.* China Renmin University Press, Beijing, 2006.

19. China Development Bank and Renmin University. *Development Finance: Bond Market Innovation in China.* China Renmin University Press, Beijing, 2007.

20. de Aghion, B., and Armendariz, A. "Development Banking." *Journal of Development Economics,* vol. 58, no. 1, 1999, pp. 83–100.

21. de Luna-Martínez, J., and Vicente, C.L. *Global Survey of Development Banks, Policy Research Working Paper, No. WPS 5969.* World Bank Group, Washington, D.C., 2012.

22. de Luna-Martinez, J., Vicente, C.L., bin Arshad, A., Radu, T., and Song, J. *2017 Survey of National Development Banks.* World Bank, Washington, D.C., 2018.

23. Diamond, W. *Development Banks.* The Economic Development Institute, International Bank for Reconstruction and Development, Baltimore, Johns Hopkins Press, 1957.

24. Diamond, W. "Development Finance Companies." *Fund and Bank Review,* vol. 2, no. 2, 1965, p. 97.

25. Diamond, W. (Ed.). *Development Finance Companies: Aspects of Policy and Operation.* Johns Hopkins Press, Baltimore, 1968.

26. Diamond, W. "Appraising Development Banks." *Finance and Development,* vol. 11, no. 2, 1974, pp. 17–19.

27. АТ «Ощадбанк». Офіційний сайт. URL: https://www.oschadbank.ua (дата звернення: 01.12.2024).

28. Pesaran, M.H. "A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence." *Journal of Applied Econometrics*, vol. 22, no. 2, 2007, pp. 265–312.

29. Pesaran, M.H. "General Diagnostic Tests for Cross-Sectional Dependence in Panels." *Empirical Economics*, vol. 60, no. 1, 2021, pp. 13–50.

30. Pesaran, M.H., and Yamagata, T. "Testing Slope Homogeneity in Large Panels." *Journal of Econometrics*, vol. 142, no. 1, 2008, pp. 50–93.

31. Polak, P., Nelischer, C., Guo, H., and Robertson, D.C. "Intelligent Finance and Treasury Management: What We Can Expect." *AI & Society*, vol. 35, no. 3, 2020, pp. 715–726.

32. Rahaman, S.M., and Sur, D. "Identifying Key Drivers of Non-Performing Assets in Indian Public Sector Banks: A Panel Data Analysis." *IIM Kozhikode Society & Management Review*, vol. 0, no. 0, 2021.

33. Rahman, M., Ming, T.H., Baigh, T.A., and Sarker, M. "Adoption of Artificial Intelligence in Banking Services: An Empirical Analysis." *International Journal of Emerging Markets*, vol. 18, no. 10, 2023, pp. 4270–4300.

34. Rahman, M.M. "The Effect of Business Intelligence on Bank Operational Efficiency and Perceptions of Profitability." *FinTech*, vol. 2, no. 1, 2023, pp. 99–119.

35. Rane, N. "Enhancing Customer Loyalty through Artificial Intelligence (AI), Internet of Things (IoT), and Big Data Technologies: Improving Customer Satisfaction, Engagement, Relationship, and Experience." *SSRN Electronic Journal*, 2023. DOI: 10.2139/ssrn.4616051.